

UDK: 124/279.14; 2-175

Pregledni rad

Pripremljeno: Prosinac 2025.

TEOLOGIJA ELLEN G. WHITE

Denis Fortin

Denis Fortin je bio dekan Adventističkog teološkog fakulteta Sveučilišta Andrews u Michiganu od 2006. do 2013. na kojemu je sada profesor teologije. Kao izuzetni poznavatelj života i djela Ellen G. White, od 1995. predaje predmete iz tog područja. Njegove prethodne knjige uključuju *Adventism in Quebec: The Dynamic of Rural Church Growth, 1830-1910.*; *George I. Butler: An Honest but Misunderstood Church Leader.*

SAŽETAK:

Teologija Ellen G. White

Ellen White nije dobila nikakvu formalnu teološku naobrazbu i, usto, njezine brojne knjige nisu oblikovane niti su bile zamišljene kao cjelovita sustavna teologija u kojoj bi ona izlagala značenje različitih doktrina unutar određenog sustava mišljenja. Međutim, nedostatak teološke naobrazbe ne podrazumijeva odsutnost njezinog teološkog razmišljanja, jer je lako izražavala svoje misli unutar specifičnih teoloških kategorija. Brojni pokušaji Ellen White da razjasni teološka pitanja tijekom svog života upućuju na to da je svoju službu doživljavala i kao značajan teološki utjecaj na denominaciju u rastu, a njezini spisi nose obilježja teološkog učenja i sustava mišljenja. Ovaj će članak prvo ispitati teološke i ideološke struje mišljenja devetnaestog stoljeća vidljive u njezinim spisima, a zatim će raspraviti nekoliko istaknutih teoloških tema prisutnih u njezinu djelu.

Ključne riječi: *Ellen G. White; teologija; eshatologija; velika borba;*

Sažimajući životni doprinos Ellen White na njenom pogrebu 1915. godine, A. G. Daniells, tadašnji predsjednik Generalne konferencije adventista sedmog dana, rekao je: „Nijedan kršćanski učitelj u ovoj generaciji, nijedan vjerski reformator u bilo kojem prethodnom razdoblju, nije pridavao veću vrijednost Bibliji. U svim je njenim spisima ona predstavljena kao Knjiga svih knjiga, vrhovni i svedovoljni vodič za cijelu ljudsku obitelj. ... Oni koji još vjeruju da je Biblija nadahnutu, nepogrešivu Riječ živoga Boga, najviše će cijeniti pozitivnu,

beskompromisnu potporu s obzirom na to gledište u spisima gospođe White.“ (LS, 471, 472).¹

Daniells je dalje naveo niz najvažnijih pojedinosti koje se susreću u njenim spisima: „Krist je priznat i uzvišen kao jedini Spasitelj grješnika“, evanđelje je jedino sredstvo spase-nja, Sveti Duh je uzvišen kao nebeski učitelj i vodič, koji je poslan na svijet od Krista „da u srcima i životima ljudi učini stvarnim sve ono što je omogućio svojom smrću na križu“; Crkva koju je Krist ustanovio u prvom stoljeću božanski je model crkvenog poretka; u njenim su spisima adventisti dobili svjetlost i savjete „u vezi sa životno važnim pitanjima koja utječu na poboljšanje i [uzdizanje] ljudske obitelji“, a „njeni spisi predstavljaju najsveobuhvatnije stavove u vezi s reformom u području umjerenosti i zakona života i zdravlja“. (*ibid.* 472, 473).

U zaključku je rekao: „Možda nismo dovoljno mudri da sa sigurnošću utvrdimo koji je točno dio životnog djela gospođe White bio od najveće vrijednosti za svijet, ali čini se da će se velik opseg biblijske literature koja je iza nje ostala pokazati kao najveća korist čovječanstvu. ... Mnogi svesci što ih je ostavila, baveći se svakom fazom ljudskog života, ... nastavit će oblikovati javni osjećaj i individualni karakter. Njihove će se poruke cijeliti više nego što su bile cijanjene u prošlosti.“ (*ibid.*, 475). Daniellsova perspektiva o životnom doprinosu Ellen White i njenim spisima kazuje ono što su izrazili mnogi njeni suvremenici.

Ellen White nije dobila nikakvu formalnu obuku na teološkim studijima, a doduše njene brojne knjige nisu ni napisane niti su bile namijenjene da budu potpuna sustavna teologija u kojoj bi ona izlagala značenje različitih doktrina unutar određenog sustava mišljenja. Umje-sto toga, njeni su spisi u osnovi imali dva oblika: izlaganje i komentar biblijskih narativa koji se nalaze, na primjer, u njenoj seriji Vjekovni sukob² i pisma savjeta članovima Crkve ili in-

1 Gotovo sva djela Ellen G. White mogu se čitati na portalu <https://egwwritings.org>. Prilažemo pune nazive pokrata i kratica djela Ellen G. White koja se spominju u članku: LS *Life Sketches of Ellen G. White (Životni zapisi Ellen G. White)* 1915., 1880., 1888.; GC *The Great Controversy (Velika borba)* 1911., 1888.; COL *Christ's Object Lessons (Isusove usporedbe)* 1900.; 1Bio Arthur L. White, *Ellen G. White*, životopis u 6 svezaka 1981.-1986.; 1-9T *Testimonies for the Church (Svjedočanstva za Crkvu)*, 9 svezaka, 1855.-1909.; SC *Steps to Christ (Koraci prema Kristu)*, 1892.; FW *Faith and Works (Vjera i djela)*, 1979.; 1-3SM *Selected Messages (Odabrane poruke)*, 3 sveska, 1958., 1980.; Ed *Education (Odgoj)*, 1903.; DA *The Desire of Ages (Isusov život ili Čeznja vjekova)*, 1898.; ST *Signs of the Times (Znaci vremena)*; PP *Patriarchs and Prophets (Patrijarsi i proroci)*, 1890.; RH *Review and Herald (Pregled i glasnik)*; Ev *Evangelism (Evangelizacija)*, 1946.; AH *The Adventist Home (Temelji sretnog doma)*, 1952.; 7BC *The Seventh-day Adventist Bible Commentary (Adventistički biblijski komentar)*, Ellen G. White *Comments (Komentari Ellen G. White)*, 7. sv. i dodatak (sv. 7-A), 1953.-1957.; Ms manuskript (rukopis); 1- 2SAT *Sermons and Talks (Propovijedi i govori)*, 1990. 1994.; PK *Prophets and Kings (Proroci i kraljevi)*, 1917.; Lt letter (pismo); SR *The Story of Redemption (Povijest otkupljenja)*, 1947.

2 Serijal Ellen G. White Vjekovni sukob sastoji se od pet knjiga u kojima ona komentira biblijski narativ i povijesne događaje u vezi sa svemirskim sukobom između dobra i zla, između Krista i Sotone, od vremena Luciferovog pada na Nebu do ponovnog obnavljanja Zemlje na kraju vremena. Serija obuhvaća ove knjige: *Patriarchs and Prophets* (objavljena 1890.), koja pokriva vremenski period od pada Lucifera na Nebu do kraja vladavine kralja Davida; *Prophets and Kings* (objavljena posthumno 1917.), koja pokriva ostatak starozavjetnog razdoblja od vladavine kralja Salomona do vremena proroka Malahije; *The Desire of Ages* (1898), o Kristovom životu; *The Acts of the Apostles* (1911), u kojoj se iznosi povijest rane Crkve; i *The Great Controversy* (1884, 1888, 1911), koja pokriva razdoblje povijesti Crkve od razorenja Jeruzalema do ponovnog stvaranja Zemlje nakon milenija. Iako tehnički nisu dio tog serijala, dvije bi druge knjige mogle biti uključene pošto su pripremljene u vezi s objavljivanjem *The Desire of Ages*. To su: *Thoughts From the Mount*

stitucijama objavljena u njenim *Svjedočanstvima za Crkvu* drugim savjetodavnim knjigama.

Mnoge su važne osobe u povijesti kršćanske Crkve imale službu sličnu onoj Ellen White. Iako John Wesley nikada nije napisao knjigu o sustavnoj teologiji, postoji trajna srž njegove teologije oko koje se kreću brojne ključne teme što ih je razradio u svojim propovijedima, komentarima Svetog pisma, objavljenim člancima u časopisima, povremenim traktatima i pismima. Isto se može reći i za Martina Luthera, koji kao plodan pisac nikada nije napisao svoju sustavnu teologiju, ali je ipak izrazio svoja uvjerenja unutar jedinstvenog sustava mišljenja.

Priznavanje nedostatka teološke obuke Ellen White ne pretpostavlja, međutim, odsutnost teološkog razmišljanja s njene strane, jer je ona sasvim spremno izrazila svoje mišljenje unutar nekih određenih teoloških kategorija. Koristila je teološke teme da bi artikulirala svoje ideje i da bi se, ponekad osobito snažno, zalagala u korist ili protivila različitim doktrinarnim ili teološkim konceptima. Kao prvo, razumjela je koliko je važno imati teološki fokus. Na primjer, u pismu pastorima 1901. godine, rekla je: „Kristova žrtva kao iskupljenje za grijeh velika je istina oko koje se okupljaju sve druge istine. Da bi bila pravilno shvaćena i cijenjena, svaka istina u Riječi Božjoj, od Postanka do Otkrivenja, mora se proučavati u svjetlosti koja izvire s golgotškog križa. Pred vas postavljam velik i veličanstven spomenik milosrđa i obnove, spasenja i otkupljenja – Sina Božjeg podignutog na križ. To treba biti osnova svakog govora naših propovjednika.“ (Ms 70, 1901, u 20MR, 336; usp. GW, 315; Ed, 125). Osim homiletičke primjene ovog pozivanja na važnost Kristove žrtve na Golgoti, očito je da je Ellen White razumjela da su biblijske doktrine dio širokog sustava međusobno povezanih vjerovanja, pri čemu svaka doktrina ima utjecaj na druge. Njen korpus spisa nosi obilježje sustava dobro usklađenih, biblijski podržanih vjerovanja.

Tijekom svojih 70 godina službe u pokretu adventista sedmog dana, Ellen White je višeput sudjelovala u doktrinarnim i teološkim raspravama i kontroverzama i zauzimala određene stavove protiv nekih hereza, ili aberantnih doktrina, koje su zastupali propovjednici ili crkvene vođe. Ona je dobro razumjela teološke implikacije panteističkih pogleda J. H. Kellogga početkom 1900-ih kada je afirmirala Božju osobnost te da, iako su „stvari iz prirode izraz Božjeg karaktera; ... prirodu ne trebamo smatrati Bogom“. (8T, 263). „Ove [panteističke] teorije“, objašnjavala je dalje, „ako ih slijedimo do njihovih logičnih zaključaka, pomest će cijeli kršćanski sustav vjerovanja. One ukidaju neophodnost otkupljenja i čine čovjeka vlastitim spasiteljem. Ove teorije o Bogu čine da Njegova riječ nema učinaka, a oni koji ih prihvaćaju u velikoj su opasnosti da, njima navedeni, najposlije i cijelu Bibliju promatraju kao izmišljotinu.“ (*ibid.*, 291).

Kako su se doktrine adventista sedmog dana razvijale tijekom devetnaestog stoljeća, ljudi su za njih počeli koristiti izraze „doktrinarni međaši“ ili „stupovi vjere“ kako bi uputili na su-

---

of Blessings (1896), o Isusovom učenju u Propovijedi na Gori (Matej 5-7); i *Christ's Object Lessons* (1900), o Isusovim prisposodobama. Dvije druge dobro poznate knjige o evanđelju i Isusovoj službi također zaslužuju spomen: *Steps to Christ* (1892) i *The Ministry of Healing* (1905). Čitatelj će naći detaljnije obavijesti o svakom od ovih knjiga i njihovom povijesnom i literarnom razvoju u tematskom dijelu ove enciklopedije i u općem članku o spisima Ellen G. White.

štinska karakteristična adventistička vjerovanja. Tijekom žestokih rasprava na sjednici Generalne konferencije 1888., zastupnici su osporili točnu identifikaciju jednog od deset rogova iz Daniela 7,7 i vrstu zakona koji je nazvan „učiteljem“ iz Galaćanima 3,24. Iako je snažno pozivala na šire proučavanje Biblije, Ellen White je duboko žalila zbog nedostatka kršćanske ljubaznosti koja je bila pokazana tijekom tih rasprava. Ona je postala osobito zabrinuta kad su neki od starijih propovjednika, kao sredstvo za završetak rasprave, iskoristili argument da svi zastupnici trebaju „stati uz stare međaše“ i ne prihvaćati nove stavove. U rukopisu napisanom ubrzo nakon Zasjedanja, ona je razmišljala o tome što se upravo dogodilo i iznijela svoje razumijevanje značenja starih međaša. Njene misli upućuju na to da je imala teološko razumijevanje tih doktrina i da je bila sposobna povući razliku između osnovnih doktrina i učenja od drugorazrednog značaja. George Knight primjećuje da su te doktrine „međaši“ bile one o kojima se ne može pregovarati u adventističkoj teologiji. Adventisti su pažljivo proučili svaku od njih u Bibliji i zajedno preko njih omogućili identitet adventistima svetkovateljima subote, a kasnije i adventistima sedmog dana.“³

„U Minneapolisu Bog je dao dragocjene dragulje istine svom narodu u novom okruženju“, napisala je ona. „Neki su ovu svjetlost s Neba odbacili sa svom tvrdoglavošću koju su Židovi pokazali u odbacivanju Krista, a mnogo se govorilo o ostajanju uz stare međaše. Međutim, bilo je dokaza da oni nisu znali ni što su bili stari međaši. Bilo je dokaza i bilo je obrazloženja iz Riječi koje se preporučivalo savjesti; ali umovi ljudi bili su zatvoreni, zapečaćeni za ulazak svjetlosti, jer su zaključili da je opasna greška uklanjanje 'starih međaša' kad se nije pomaknuo ni klin starih međaša, ali su bile iskrivljene zamisli o tome što čini te stare međaše.“ (Ms 13, 1889, u CW, 30).

Zatim je navela ono što je ona smatrala „starim međašima“: „Protjecanje vremena tijekom 1844. godine predstavljalo je doba velikih zbivanja, otvarajući pred našim zapanjenim očima očišćenje Svetišta koje se odvija na Nebu i ima odlučujući utjecaj na Božji narod na Zemlji, [a također] na prvu i drugu anđeosku poruku, kao i na treću, razvijajući zastavu na kojoj je bilo ispisano: „Zapovijedi Božje i vjera Isusova.“ Jedan od međaša ispod te poruke bio je Hram Božji, koji su pripadnici Njegovog istinoljubivog naroda vidjeli na Nebu i kovčeg u kome se nalazio Božji zakon. Svjetlost subote iz četvrte zapovijedi bljesnula je svojim snažnim zrakama na put prijestupnika Božjeg zakona. Ne-besmrtost zlih je također stari međaš. Ne mogu se sjetiti ničega drugog što bi još moglo pripadati zaglavlju starih međaša.“ (*ibid.*).

Na tom se popisu mogu pronaći pet značajnih doktrina. Prva je čišćenje Svetišta na Nebu i naročiti adventistički naglasak na Kristovoj zastupničkoj službi. Učinkovitost Kristovog djela na križu, Njegova potpuna žrtva otkupljenja, pripremila je put za Njegovo djelo posredovanja od Njegovog uzašašća i Njegovog dodatnog djela očišćenja počevši od 1844. godine. U misli Ellen White: „Kristovo posredničko djelo za čovjeka u nebeskom Svetištu od istog je suštinskog značaja za plan spasenja kao što je to bila i Njegova smrt na križu.“ (GC, 489).

Drugu doktrinu među međašima predstavljala je proročka objava poruke trojice anđela iz Otkrivenja 14, 6-12. Ove poruke sadrže posljednji Božji poziv svijetu da prihvati spasenje u

3 George R. Knight, *A Search for Identity: The Development of Seventh-day Adventist Beliefs* (RHFA, 2000), str. 27.

Kristu i pripremi čovječanstvo za Njegov skori povratak. Dio je tih poruka poziv na obožavanje Boga, Stvoritelja, i na odbacivanje svih oblika Babilona i idolopokloničkog obožavanja. Ellen White je shvatila ove poruke kao znak razlikovanja „Crkve Kristove u vrijeme Njegovog ponovnog pojavka“ (*ibid.*, 453).

Nepromjenjivost i vječnost Božjih zapovijedi treća je osobita doktrina koju ona ističe. Na osnovi činjenice da su se u Starom zavjetu u kovčegu zavjeta nalazile kamene ploče, na kojima je Bog napisao Deset zapovijedi (Izlazak 40, 20), Ellen White je shvatila da je viđenje o kovčegu zavjeta, kojeg je Ivan vidio u Hramu na Nebu, iz Otkrivenja 11,19., pokazatelj da je Božji zakon (Deset zapovijedi) i danas važeći i obvezujući i da vjera u Krista ne može ukinuti poslušnost Zakonu (GC, 433-435). „Zakon Božji, budući da je otkrivenje Njegove volje, prijepis Njegovog karaktera, mora postojati zauvijek, 'kao vjerni svjedok na Nebu.' Nijedna zapovijed u njemu nije poništena; nije promijenjena ni jedno njegovo slovo niti zatezić.“ (*ibid.*, 434).

Četvrta doktrina je usko povezana s prethodnom i uči o poštovanju sedmog dana - subote. Ovdje, u misli Ellen White, mnoge doktrinarnе točke pronalaze svoju međusobnu povezanost. „U Otkrivenju 14 [redak 7.], ljudi su pozvani da obožavaju Stvoritelja; i proroštvo upućuje na skupinu [ljudi] koja, kao rezultat trostruke andeoske vijesti, drži Božje zapovijedi (redak 12.). Jedna od ovih zapovijedi neposredno upućuje na Boga kao Stvoritelja. Četvrta zapovijed kaže: „Sjeti se da svetkuješ dan subotni... [on je] počinak posvećen Jahvi, Bogu tvojemu ... Ta i Jahve je šest dana stvarao nebo, zemlju i more i sve što je u njima, a sedmoga je dana počinio. Stoga je Jahve blagoslovio i posvetio dan subotni.“ Izlazak 20,10, 11 - NSP“ (*ibid.*, 437).

Peta doktrina među međašima je uvjetna besmrtnost duše (kondicionalizam) i vječno uništenje zlih (anihilacionizam). Ellen White je tvrdila da je prva sotonina laž Evi bila u vezi s urođenom besmrtnošću duše. Ona je također smatrala doktrinu o vječnom kažnjavanju zlih jednom od najprivlačnijih doktrina za lažno predstavljanje Božjeg karaktera (*ibid.*, 531-536). Otuda je tvrdila da je samo doktrina o uvjetnoj besmrtnosti u skladu s doktrinom o uskrснуću (*ibid.*, 546, 547).

Iako nije obuhvaćena ovim popisom, šesta doktrina međaš, ubrojana među doktrine o kojima se ne može pregovarati, jest doslovni, premilenijalni Drugi Kristov dolazak. Nekako ga je Ellen White izostavila s gore navedenog popisa, vjerojatno zato što nikome nije ni palo na um da dovede pod znak pitanja nešto tako središnje u vjerovanju svakog adventista.

Taj popis značajnih doktrina i brojni pokušaji Ellen White da razjasni teološka pitanja upućuju na to kako je smatrala da je njena služba imala teološki utjecaj na denominaciju u rastu, a njeni spisi nose obilježja teološkog učenja i jasnog sustava mišljenja. Da bismo bolje razumjeli teologiju Ellen White, ostatak će se ovog članka prvo osvrnuti na teološke i ideološke tijekove mišljenja koji se zapažaju u njenim spisima, a zatim će se raspravljati o nekoliko istaknutih teoloških tema u njenim spisima.

I. Teološki i ideološki pravci u spisima Ellen G. White

Adventistički sustav vjerovanja nije nastao u teološkom ili ideološkom vakuumu.⁴ Američki protestantizam u devetnaestom stoljeću bio je oblikovan teološkim i religijskim strujanjima i idejama koje su utjecale na uobličavanje adventističkog identiteta i doktrina. Šest takvih pravaca mišljenja može se vidjeti u teologiji i sustavu vjerovanja Ellen White: protestantska reformacija, radikalna reformacija i restauratorizam, wesleyevski metodizam, deizam, puritanizam i milenijalizam.

Protestantska reformacija

Možda je sasvim bjelodana činjenica da je misao Ellen White protestantska. Rani adventisti su bili svjesni da je protestantska reformacija šesnaestog stoljeća donijela obnovu i ponovno otkrivanje mnogih zanemarenih i zaboravljenih istina. Oni su sebe spremno doživljavali kao nasljednike Martina Luthera, Johna Calvina, Ulricha Zwinglija i drugih. Zajedno s tim reformatorima, adventisti su prihvatili dvije „izrazite doktrine protestantizma — spasenje po vjeri u Krista i nepogrešivost Svetoga pisma“ (*ibid.*, 89). Od ovih dviju doktrina, vrhovni autoritet Biblije kao pravilo vjere i prakse smatra se najosnovnijim protestantskim načelom i zauzimao je istaknuto mjesto u doktrinarnom sustavu Ellen G. White, kao što ćemo detaljnije vidjeti u sljedećem dijelu o njenim teološkim temama. Mnogo puta u svojoj knjizi *The Great Controversy / hrv. Velika borba* ona ponavlja važnost tog načela (usp. *ibid.*, 204, 205). „Veliko načelo koje su uzdigli ovi reformatori... bio je nepogrešivi autoritet Svetog pisma kao pravila vjere i prakse. Poricali su pravo papama, saborima, crkvenim ocima i carevima da kontroliraju savjest u pitanjima vjere. Biblija je bila njihov autoritet i njime su iskušavali sva svoja učenja, doktrine i tvrdnje. Vjera u Boga i Njegovu riječ održavala je ove svete ljude dok su na lomačama davali svoje živote.“ (*ibid.*, 249).

Ellen White je shvaćala da su tijekom srednjeg vijeka crkveni sabori i crkvene vođe višeput kompromitirali biblijske istine, budući da su poganska vjerovanja i običaji bili preuzeti i ugrađeni u kršćansku vjeru. Ovaj kompromis između kršćanstva i poganstva i nepoznavanje Svetog pisma doveli su do široko rasprostranjenog otpada. „Kad je Sveto pismo potisnuto,“ prokomentirala je, „i čovjek počne sebe smatrati vrhovnim autoritetom, možemo potražiti samo krivotvorine, prijevare i ponižavajuće bezakonje.“ (*ibid.*, 55). Istaknute među nebiblijskim doktrinama koje su nastale tijekom srednjeg vijeka, a koje će kasnije osporiti i odbaciti protestantski reformatori, bile su doktrine o urođenoj besmrtnosti duše, prizivanju svetaca i obožavanju Djevice Marije, vječnim mukama grješnika, papinskoj nadmoći i nepogrešivosti, indulgencijama, čistilištu i misama kao žrtvovanju. (*ibid.*, 49-60). Ključne su biblijske doktrine tako bile pomračene zabludama, te bi se ponovo uspostavile nakon vjernog povratka Bibliji kao jedinom pravilu vjere i prakse.

U tom kontekstu Ellen White govori o važnosti doktrina o Suboti i uvjetnoj besmrtnosti - dvije ključne doktrine u njenom sustavu vjerovanja. Tradicionalne varijante obje doktrine, svetkovanje nedjelje i urođena besmrtnost duše, vide se kao najflagrantniji primjeri prodora

4 Vidi Knight, str. 29-37.

poganstva i nebiblijskih tradicija u rano kršćanstvo (*ibid.*, 52, 53, 545, 549). Ona je čak predvidjela da će na kraju vremena, „putem dviju velikih zabluda: o urođenoj besmrtnosti duše i o svetosti nedjelje, Sotona navesti ljude [tj. svijet] da povjeruju njegovim obmanama.“ (*ibid.*, 588). Ona je razumjela da nebiblijske prakse bogoslužja (npr. svetkovanje nedjelje kao dana bogoslužja) i nebiblijske filozofske pretpostavke (npr., platonski dualistički pogled na ljudsku prirodu koji vodi k vjerovanju u urođenu besmrtnost duše i posljedično vjerovanje u vječno gorući pakao kao mjesto kazne) sadrže osnovne elemente za mnogo više obmana. Greške će se pronaći i ispraviti samo ako se budemo držali Biblije. Iako je Ellen G. White vjerovala da je Bog oduvijek imao vjernu skupinu ljudi koji su vjerovali u istine Svetog pisma, ona je podržavala povijesnu i proročku važnost protestantske reformacije kao božanski vođenog pokreta za obnovu mnogih zaboravljenih biblijskih doktrina, uključujući i poštovanje subote.

Njen opis uloge Johna Wycliffea u reformaciji ilustrira kako je ona razumijevala ključnu ulogu koju su drugi reformatori odigrali u restauraciji Biblije kao jedinog nepogrešivog autoriteta u Crkvi. Viđen kao „jutarnja zvijezda reformacije“, Wycliffe je bio Božji poslanik koji je pripremio „put za veliku reformaciju“. (*ibid.*, 80, 96).

Wycliffeova odanost istini i proučavanju Svetog pisma pripremila ga je da služi u ulozi sličnoj Ivanu Krstitelju kao glasniku nove ere. (*ibid.*, 93). Ellen G. White je tvrdila da je predvodio „veliki pokret“ koji je trebao „osloboditi savjest i intelekt“. (*ibid.*, 93). Izvor je tog pokreta bila Biblija, koju je prihvatio „s implicitnom vjerom kao nadahnuto otkrivenje Božje volje, dovoljno pravilo za vjeru i praksu“. (*ibid.*, 93). On je učio ne samo da je Biblija „savršeno otkrivenje Božje volje već da je Sveti Duh njen jedini tumač i da svaki čovjek proučavajući njena učenja treba za sebe naučiti svoju dužnost“. (*ibid.*, 93). Nasuprot uobičajenom vjerovanju, on je izjavio da je Biblija jedini pravi autoritet koji se prihvaća kao Božji glas. (*ibid.*, 93). Wycliffeov najveći doprinos reformaciji bio je njegov prijevod Biblije na engleski, „kako bi svaki čovjek u Engleskoj mogao čitati na svom rodnom jeziku o čudesnim Božjim djelima“. (*ibid.*, 87). Njegov je prijevod opskrbio njegove sunarodnjake „najmoćnijim od svih oružja protiv Rima“. (*ibid.*, 88). Dakle, prema E. G. White, Wycliffe je „učinio više da razbije okove neznanja i poroka, više da oslobodi i uzdigne svoju zemlju, nego što je ikada postignuto najsajnijim pobjedama na bojnim poljima“. (*ibid.*, 88). Kao „jednog od najvećih reformatora“, Wycliffeov je život „svjedočanstvo odgojne, preobražavajuće moći Svetog pisma“. (*ibid.*, 94). Iz Engleske, Wycliffeov se utjecaj proširio na druge dijelove Europe u kojima je Biblija također postala oslobodilačka sila.

E. G. White pripisuje Martinu Lutheru najveću ulogu u obnavljanju druge karakteristične doktrine protestantizma: spasenje po vjeri u Krista. Lutherovo proučavanje Svetog pisma navelo ga je da posumnja u doktrinu prodaje oprostajnica i spasenja usmjerenog na djela. Njegov posjet Rimu i sukobi s Tetzalom nagnali su ga da uvidi „jasnije nego ikada ranije zabludu povjerenja u ljudska djela za spasenje i neophodnost stalne vjere u Kristove zasluge“. (*ibid.*, 125). „On je predstavio ljudima uvredljiv karakter grijeha i učio ih da je nemoguće čovjeku vlastitim djelima umanjiti svoju krivicu ili izbjeći kaznu. Ništa osim pokajanja pred Bogom i vjere u Krista ne može spasiti grješnika. Blagodat Kristova ne može se kupiti; ona je posve besplatan dar.“ (*ibid.*, 129).

Još jedno protestantsko načelo što ga je Ellen G. White spremno prihvatila bilo je svećenstvo svih vjernika, i ona se zalagala za uključivanje svih kršćana u misiju Crkve. „Svaka duša koju je Krist spasio pozvana je da radi u Njegovo ime na spašavanju izgubljenih.“ (COL, 191). Iako kršćanski muškarci i žene mogu imati različite uloge u Crkvi, neki radeći kao pastori, dok drugi služe kao laici, ona je ipak vjerovala da „Bog očekuje osobnu službu od svakoga kome je povjerio poznavanje istine za ovo vrijeme. Ne mogu svi ići kao misionari u strane zemlje, ali svi mogu biti domaći misionari u svojim obiteljima i susjedstvu.“ (9T, 30).

Unatoč uzdizanju povijesnog i teološkog značaja reformacije, Ellen G. White je zamijetila i njena ograničenja. „Reformacija se nije, kako mnogi pretpostavljaju, završila s Lutherom. Ona će se nastaviti do kraja povijesti našeg svijeta. Luther je imao veliku zadaću da odzrcali drugima svjetlost kojom je sam Bog obasjao njega; ipak nije primio svu svjetlost koja je trebala biti dana svijetu. Od tog vremena do danas nova je svjetlost neprestano obasjavala Sveto pismo i neprestano su se otkrivale nove istine.“ (*ibid.*, 148, 149). Ova procjena reformacije počiva u osnovi sljedećeg dominantnog pravca mišljenja Ellen G. White u njenom učenju.

Radikalna reformacija i restauratorizam

Dublji protestantski teološki korijeni i orijentacija ranog adventizma počivaju u ogranku reformacije koji se naziva radikalnom reformacijom ili anabaptizmom. Dok su glavni reformatori zastupali koncept *sola Scriptura* (samo Sveto pismo je osnova svih doktrina), anabaptisti su shvatili da je element tradicije i dalje dio protestantskog teološkog sustava vjerovanja i odlučili su tražiti potpuni povratak na učenje Biblije. Odbacili su mnoge oblike crkvene tradicije i doktrinarnog razvoja nakon vremena apostola i nastojali se vratiti idealima i oblicima života novozavjetne Crkve. Stoga su se zalagali za krštenje vjernika, umjesto krštenja novorođenčadi, i striktno odvajanje Crkve od države, što je dovelo do „slobodnih“ crkava za razliku od „uspostavljenih“ (od vlasti podržanih) Crkava.

U američkom protestantizmu devetnaestog stoljeća, ogranak reformacije slobodnih crkava bio je izražen u onome što crkveni povjesničari nazivaju restauratorizmom, ili ponekad primitivizmom. Restauratoristi su vjerovali da reformacija koja je započela u šesnaestom stoljeću još nije završena i da je od suštinskog značaja čvrst povratak učenjima i praksi novozavjetne Crkve. Oni su zastupali radikalni pogled na načelo *sola Scriptura* i nisu se držali nijednog drugog vjeroispovijedanja osim same Biblije. Dvojica osnivača adventista sedmog dana, James White i Joseph Bates, bili su članovi restauratorističke denominacije - Zajednice Kršćanska povezanost.

Lako je vidjeti u spisima Ellen White da mnoga vjerovanja i teološke teme spadaju u anabaptističko i restauratorsko teološko nasljeđe. Jedna od njenih najčitanijih knjiga, *Velika borba*, opisuje povijest kršćanske Crkve od uništenja grada Jeruzalema 70. g. n. e. do obnove Zemlje nakon konačnog suda. Prva polovica tog klasičnog djela njeno je povijesno kazivanje o sukobu između dobra i zla kakav se odigravao u životima Božjeg vjernog naroda od vremena rane Crkve do oko sredine devetnaestog stoljeća. Ona opisuje značajne događaje iz života Valdenza u južnoj Francuskoj i sjevernoj Italiji, Jana Husa i Jeronima u Pragu, Johna

Wycliffea u Engleskoj, Martina Luthera u Njemačkoj, Ulricha Zwinglija u Švicarskoj i Johna Calvina u Francuskoj i Ženevi. U kontinuitetu s tim reformatorima, ona ističe postignuća Mennoa Simonsa u Nizozemskoj i prepород Johna i Charlesa Wesleya u Engleskoj.⁵

U njenom praćenju ove povijesti reformacije i doprinosa raznih teologa i religijskih pokreta, osnovna misao Ellen G. White je anabaptistička i restauratoristička. Kao što sam već napomenuo, njen je cilj pokazati da je tijekom vjekova Bog uvijek imao narod vjeran Svetom pismu, nepokolebljivo predan sljedbeništvu Njegovog učenja. Otuda Ellen G. White doživljava povijest sukoba između dobra i zla tijekom kršćanske ere kao Božju akciju da obnovi biblijske istine izgubljene putem ljudskih tradicija i prodora poganstva u kršćanstvo. Jedna od posljednjih istina koje treba „ponovo otkriti“, a koju ona spominje, jest vjera u premilenijski, osobni i skori povratak Krista. Baptističkog propovjednika iz devetnaestog stoljeća, koji je popularizirao ovu doktrinu, Williama Millera, Ellen White naziva „američkim reformatorom“ (*ibid.*, 317). Jasno je da u njenom mišljenju Adventistička Crkva, rođena iz milleritskog pokreta, čini važan segment Božje namjere za kršćanstvo na kraju vremena. Ustvari, ona vidi adventizam kao proročki vrhunac protestantske reformacije i obnove Božjeg novozavjetnog naroda. U svom propovijedanju o skorom Kristovom povratku i ispunjenju biblijskih proročanstava, adventizam je Božje oruđe da upozori svijet na predstojeće uništenje.

Anabaptističko i restauratorsko nasljeđe Ellen White može se vidjeti i po visokom uzdizanju Svetog pisma i odbacivanju tradicije. U njenim opisima događaja iz života povijesnih osoba koje je predstavila u prvom dijelu *Velike borbe* pojavljuje se jedan zajednički imenitelj: Sotona ih je nastojao uništiti jer su voljeli Boga i željeli ostati vjerni učenju Biblije. Ona dalje ističe da je Sotonin cilj bio pomračiti Božju riječ i smanjiti njenu privlačnost, jer se oni koji ne poznaju Bibliju mogu lakše prevariti. (*ibid.*, 593). Stoga su ljudi koji se drže Svetog pisma predmet Sotoninog gnjeva i napada. Ona također ističe da će se na kraju vremena ovaj sukob ponoviti u životu Božjeg naroda koji želi nepopustljivo slijediti biblijska učenja i postaviti ih iznad ljudskih mišljenja i tradicija. (*ibid.*, 594, 595). „Ali Bog će imati narod na Zemlji koji će uzdizati Bibliju, i samo Bibliju, kao mjerilo svih doktrina i osnovu svih reformi. Ni mišljenja učenih ljudi, ni zaključci znanosti, ni ustanovljena vjeroispovijedanja, ni odluke crkvenih sabora, koliko god brojne i neskladne kao i Crkve koje se u njima predstavljaju, ni glas većine — ni jedno od ovoga, niti sve zajedno, ne treba smatrati dokazom ili opovrgavanjem bilo koje točke vjere. Prije nego što prihvatimo bilo koju doktrinu ili propis trebali bismo zahtijevati jasnu poruku 'Tako govori Gospod' kao potporu.“ (*ibid.*, 595). Za Ellen G. White, Biblija je nadahnuta, napisana Božja riječ i „sadrži sva načela koja ljudi trebaju razumjeti da bi bili spremni za ovaj ili za budući život“. (Ed, 123). Pismo mogu razumjeti svi (*ibid.*), a njegov se jezik objašnjava u skladu s njegovim očitim značenjem, osim u slučaju simboličnih ili figurativnih izričaja. (GC, 599).

5 Knjiga Ellen G. White *The Great Controversy* (izdanje iz 1888.) objavljena je samo četiri godine nakon četvrtog sveska *The Spirit of Prophecy* (1884), koji je također pokrivaio razdoblje kršćanske povijesti od razorenja Jeruzalema do Nove Zemlje. Između dviju knjiga provela je dvije godine u Europi i odlučila dodati što više materijala u sadržaj knjige iz 1884. godine kako bi bila privlačnija ljudima izvan Crkve. (Lt 57, 1911). Dodana su mnoga poglavlja o protestantskoj reformaciji i drugim pokretima.

Wesleyevski metodizam

Treći misaoni pravac u teologiji Ellen G. White je wesleyevski metodizam. Ellen White je odrasla u pobožnom metodističkom domu i neko su vrijeme svi iz njene obitelji bili članovi metodističke crkve u ulici Chestnut u Portlandu, u državi Maine. U biografiji Ellen G. White ona se prisjeća nekoliko događaja iz svog metodističkog odrastanja koji su imali presudan utjecaj na njen kasniji život: njeno predanje Kristu, njeno krštenje uronjavanjem u vodu i njene rane korake u duhovnom rastu (1Bio, 32-42). Duhovni razvoj Ellen G. White krenuo je u novom pravcu nakon što je u Portlandu prisustvovala dvjema serijama predavanja Williama Millera o Drugom Kristovom dolasku. Prva od ovih serija zbila se u ožujku 1840. kad je imala 12 godina, a druga u ljeto 1842. godine. Kao mlada djevojka bila je duboko impresionirana ovim predavanjima i bila riješena da se pripremi za Drugi Kristov dolazak. U mjesecima koji su uslijedili, kako se njena kršćanska posvećenost produbljivala, dobila je duhovno vodstvo metodističkog pastora Levija Stockmana, koji ju je ohrabrio da vjeruje u Isusa. „Tijekom nekoliko minuta u kojima sam dobivala upute od starješine Stockmana“, prisjećala se ona, „stekla sam više znanja o Božjoj ljubavi i nježnom sažaljenju nego iz svih propovijedi i savjeta koje sam ikada čula.“ (1Bio, 39).

Međutim, kako se posvećenost obitelji Ellen G. White učenju Williama Millera o Drugom Kristovom dolasku produbljivala, njihov je odnos s Metodističkom Crkvom postajao sve zahtjevniji, dostigavši kriznu točku u rujnu 1843. godine, kad su službenici metodističke crkve iz ulice Chestnut poduzeli korake da isključe obitelj Harmon iz svog članstva. Obitelj je isključena iz zajednice ne zbog nemoralnog ponašanja, već zbog vjerovanja u doktrinu Svetog pisma „koju je i sam Krist propovijedao“ (1Bio, 43). Za Ellen G. White bilo je to traumatično iskustvo i vjerojatno je ojačalo njenu odlučnost da slijedi učenja Svetog pisma bez obzira na to što vjeroispovijedanja i crkveni sabori uče.

Iako više nije bila član Metodističke Crkve, Ellen G. White je ipak zadržala mnoge metodističke koncepte u svojim doktrinama i načinu života. Sličnosti s metodizmom također su očevidne u naslovu i sadržaju njene najprevođenije knjige *Steps to Christ* (1892) / hrv. *Koraci ka Kristu* i starije izdanje *Put Kristu*, koja odjekuje nekim od poznatih propovijedi Johna Wesleya o *ordo salutis*, putu spasenja.⁶ No sličnosti su dublje od samog naslova. Poput Wesleya, učenja Ellen G. White o doktrini spasenja pokazuju dokaze o praćenju arminijanskog sustava mišljenja kad je u pitanju Božja preventivna milost, mjesto ljudske slobodne volje u obraćanju i razlika između opravdanja i posvećenja.⁷ Knjiga *Koraci ka Kristu* među najjasnijim je publikacijama Ellen G. White u kojoj ona objašnjava iskustvo spasenja unutar arminijanskog metodističkog okvira mišljenja.

6 Knjige Ellen G. White koje najviše odražavaju njeno wesleyevsko metodističko razumijevanje plana spasenja jesu njeni klasici *Steps to Christ* i *The Desire of Ages*. Knjiga *Christ's Object Lessons* još je jedan dobar primjer njene arminijanske teologije zajedno a kompilacijom propovijedi u knjizi *Faith and Works*. Woodrow W. Whiden uključuje uvodno poglavlje o ranom metodističkom iskustvu Ellen G. White u svojoj knjigi *Ellen White on Salvation* (RHPA, 1995), str. 15-22.

7 Za sažeti rezime teoloških paralela između adventizma i wesleyevskog metodizma, vidi Russell L. Staplesov članak "Adventism" u *The Variety of American Evangelicalism*, ur. Donald W. Dayton i Robert K. Johnston (Downers Grove, Ill.: InterVarsity Press, 1991), str. 57-71.

Ellen G. White otpočinje knjigu *Koraci ka Kristu* tako što prvo uvodi koncept Božjeg otkrivenja. Svako znanje koje čovječanstvo ima o Bogu dolazi do nas zato što nam se sam Bog odabrao otkriti. To nam božansko otkrivenje dolazi posredovanjem prirode i putem posebnog otkrivenja (SC, 9; usp. *ibid.*, 85-91). U pojedinostima prirode, „Bog je ljubav’ zapisano je na svakom pupoljku koji se otvara, na svakoj iskljaloj proljetnoj travci“. (*ibid.*, 10; usp. *ibid.*, 85-87). Ipak, iako je „Bog vezao naša srca za sebe nebrotjenim znacima“ svoje ljubavi u prirodnom svijetu, priroda samo nesavršeno predstavlja Božju ljubav prema nama, jer je neprijatelj dobra zaslijepio umove ljudskih bića. (*ibid.*, 10). Stoga se potpunije otkrivenje Boga može naći u Riječi Božjoj – u Isusu, koji je došao živjeti među ljudima kako bi otkrio svijetu beskrajnu Božju ljubav. (*ibid.*, 10, 11).

Ellen G. White primjećuje da je čovječanstvo u vrijeme stvaranja „prvotno bilo obdareno plemenitim moćima i dobro uravnoteženim umom“. (*ibid.*, 17). „Ali zbog neposlušnosti, njegove su moći izopačene“, „njegova je priroda toliko oslabila zbog prijestupa da mu je svojom vlastitom snagom bilo nemoguće oduprijeti se sili zla“. (*ibid.*). Treba napomenuti da se slabljenje odnosi na slabljenje ljudske prirode, a ne na potpunu čovjekovu izopačenost. Njen je pogled na ljudsku prirodu optimističniji od augustinske doktrine glavnih reformatora. Međutim, Ellen G. White odbacuje svaku pomisao na pelagijevstvo kad kaže da je „nama samima nemoguće pobjeći iz jame grijeha u koju smo potonuli. Naša su srca zla, i mi ih ne možemo promijeniti.“ (*ibid.*, 18). Nasuprot idealima prosvjetiteljstva, ona zatim potvrđuje da „odgoj i obrazovanje, kultura, korištenje volje, ljudski naponi, sve to ima svoje pravo mjesto utjecaja, ali su ovdje nemoćni“. (*ibid.*, 18). Ovi ljudski naponi „ne mogu očistiti izvore života“. (*ibid.*). Jedina sila koja može izvršiti promjenu u ljudskim srcima mora doći od Krista. „Samo Njegova milost može oživjeti umrtvljene sposobnosti i privući dušu Bogu.“ (*ibid.*, 18). Mnogo godina prije objavljivanja knjige *Koraci ka Kristu*, u propovijedi održanoj na Zasedanju Generalne konferencije u studenom 1883. godine, Ellen G. White je naglasila kako „ne smijemo misliti da će nas naša vlastita milost i zasluge spasiti; Kristova je milost naša jedina nada spasenja“. (FW, 36).⁸

Ako je ljudska priroda „prijestupom oslabljena“ i toliko duboko u „jami grijeha u koju smo potonuli“ da je „nama samima nemoguće pobjeći“ iz nje, kako se onda spasiti? Samo po milosti Božjoj. Ellen G. White upućuje na Božju intervenciju u ljudski život na način sličan Wesleyevom konceptu preventivne milosti.⁹ Preventivna milost Božje je univerzalno djelovanje milosti u cjelokupnom čovječanstvu da ljude privuče k sebi. Bog je taj koji čini prvi korak u spasenju čovječanstva, čezne za izgubljenim čovječanstvom i želi ga vratiti k sebi. (SC, 21). Samo Božja „milost može oživjeti beživotne sposobnosti i privući dušu Bogu, svetosti“. (*ibid.*, 18).

8 Knjiga *Faith and Works* kompilacija je propovijedi i članaka Ellen G. White u kojima se nalaze neki od najboljih komentara što ih je dala o planu spasenja, Božjoj milosti, vjeri i djelima. Ove izjave dane su najvećim dijelom između 1881. i 1895. godine, ključnih godina u adventističkoj teologiji tijekom kojih je mnogo vremena potrošeno na raspravu o konceptima opravdanja vjerom i ulozi poslušnosti i djela u spasenju. Osvrnut ću se na mnoge od ovih propovijedi i članaka u ovom dijelu o Wesleyevskom metodizmu.

9 Propovijed Johna Wesleya „Put spasenja iz Svetog pisma“ obuhvaća ulomak o preventivnoj milosti i univerzalnom Božjem djelovanju na ljudska srca.

Božje djelovanje milosti na sva ljudska bića priprema ih da prime Njegovu ponudu spasenja. To je djelo Svetoga Duha univerzalno, ali ono ne diktira niti određuje bilo kakav određeni odgovor novopomilovanog grješnika. Božja preventivna milost moguća je samo zato što je Kristova žrtva prinesena za cijelo čovječanstvo. Ellen G. White objašnjava da grješnik sa svoje strane ne mora izvršiti nikakvo djelo pokajanja prije nego što dođe Kristu. Ustvare, Krist je izvor svakog pravog poticaja koji privlači grješnike k Njemu. (*ibid.*, 26, 27). Zbog toga: „Nesvjestan utjecaj djeluje na dušu, savjest oživljava i vanjski se život mijenja.“ (*ibid.*, 27). „Božje srce žudi za svojom zemaljskom djecom ljubavlju jačom od smrti“, objašnjava Ellen G. White. „Odričući se svog Sina, On nam je izlio cijelo Nebo u jednom daru. Spasitelj život, smrt i posredovanje, služba anđela, molitve Duha, Otac koji djeluje iznad i kroz sve, neprekidno zalaganje nebeskih bića – sve je uključeno u ostvarivanje čovjekovog otkupljenja.“ (*ibid.*, 21; usp. FW, 64).

Ellen G. White je dobro razumjela precizne teološke razlike između činjenice da smo izabrani i spasenja, između Božjeg poziva na pokajanje i konačnog spasenja. Dok reformatorska teologija uči da osoba koja je od Boga predodređena da bude spašena ne može biti izgubljena, zato što je djelo Božje spasonosne milosti neodoljivo, Ellen G. White je shvatila da je univerzalno djelovanje preventivne milosti na ljudsko srce pripremiti ga kako bi primilo ponudu spasenja. Spasenje slijedi iza djelovanja prethodne milosti samo ako čovjek vjerom prihvati ovaj Božji poziv. Očito arminijanka u mislima, Ellen G. White je vjerovala da ljudi mogu odbaciti djelo Božje milosti. „Pozivanje i opravdanje nisu jedno te isto“, izjavila je ona 1893. godine, godinama nakon objavljivanja knjige *Koraci ka Kristu*. „Pozivanje je privlačenje grješnika Kristu, i to je djelo što ga je Sveti Duh izvršio u srcu, djelo osvjedočavanja o grijehu i pozivanja na pokajanje.“ (ISM, 390).

Kao i u Wesleyevim spisima,¹⁰ i u teologiji Ellen G. White odgovor čovječanstva na Božju ponudu spasenja i na utjecaj Svetoga Duha predstavlja ključni korak na nečijem putu ka Kristu. Da bi se spasilo, čovječanstvo mora vjerom odgovoriti na Božju ponudu. „Krist je spreman osloboditi nas grijeha,“ kaže ona, „ali On ne prisiljava našu volju; i ako je upornim prijestupom sama volja u potpunosti okrenuta zlu, i mi ne želimo biti oslobođeni, ako ne prihvatimo Njegovu milost, što On još može učiniti za nas?“ (SC, 34). „Prvi korak ka Kristu čini se kroz privlačenje Božjeg Duha; dok čovjek odgovara na ovu privlačnost, on napreduje ka Kristu da bi se mogao pokajati.“ (ISM, 390).

Za Ellen White, pokajanje i priznanje grijeha odgovarajući su ljudski odgovori na Božju ponudu spasenja. Jednom kada se savjest probudi djelovanjem privlačne sile Svetoga Duha, privučena Božjom ljubavlju ka Kristovom križu, čovjek može odgovoriti pokajanjem i priznanjem. Pokajanje, dakle, nije preduvjet da bismo bili voljeni od Boga. Ustvare, „pokajanje nije ništa manje Božji dar od pomilovanja i opravdanja, i ono se ne može doživjeti drugačije osim onako kako ga je duši podario Krist.“ (ISM, 391). Djelo Božje preventivne milosti, izljev

¹⁰ Wesley je naglasio da se spasenje u životu čovjeka prima po vjeri. Blagoslov spasenja je prije svega dar Božje milosti. Na početku svoje propovijedi „Spasenje vjerom“ Wesley kaže: „Milost je izvor, vjera uvjet spasenja.“ Čovjek se spašava raspoloženjem srca, sklonom Kristu. Da bi se spasio, čovjek mora priznati „neophodnost i zasluge Njegove smrti i moć Njegovog uskrsnuća“.

Njegove ljubavi, vodi čovjeka k pokajanju. To nije djelo koje mi pokrećemo ili ostvarujemo. „Nijedan se čovjek sam od sebe ne može pokajati i učiniti sebe dostojnim blagoslova opravdanja.“ (ISM, 390; usp. SC, 28). Njena klasična definicija pokajanja ističe dva važna vida ljudskog odgovora. „Pokajanje obuhvaća žalost zbog grijeha i okretanje od njega. Nećemo se odreći grijeha ako ne uvidimo njegovu grešnost; dok se srcem ne odvratimo od njega, neće biti prave promjene u životu.“ (SC, 23).

Priznanje grijeha, kao rezultat istinskog pokajanja, još je jedan korak prema Kristu. Božje obećanje u Izrekama 28,13 jest za sve ljude. To je i uvjet spasenja. „Uvjeti zadobivanja Božje milosti jesu jednostavni, pravedni i razumni. Gospod ne zahtijeva od nas da učinimo neku tešku stvar da bismo dobili oprost grijeha. Ne trebamo ići na duga i zamorna hodočašća, niti vršiti bolne pokore, da bismo svoje duše predali Bogu nebeskom, ili da bismo iskupili svoj prijestup; „a tko prizna i ostavi grijeh svoj, bit će pomilovan“. (*ibid.*, 23). Otuda je priznanje dio ljudskog odgovora na Božju ponudu spasenja. Bez priznanja grijeha i odgovora vjere nema spasenja. Da to bude sasvim jasno, napisala je 1890. godine: „Spasenje je samo po vjeri u Isusa Krista.“ (FW, 19). „Kad grješnik vjeruje da je Krist njegov osobni Spasitelj, tada, u skladu sa svojim nepogrešivim obećanjima, Bog oprašta njegov grijeh i besplatno ga opravdava.“ (*ibid.*, 101).

Stoga je vjera ključni element spasenja. U svojoj propovijedi „Spasenje vjerom“, Wesley je definirao vjeru kao „ne samo pristanak na cjelokupno Kristovo evanđelje već i potpuno oslanjanje na Kristovu krv; povjerenje u zasluge njegovog života, smrti i uskrsnuća.“ Na sličan način, za Ellen G. White „vjera je povjerenje u Boga – vjerovanje da nas On voli i da zna najbolje što je za naše dobro“. (Ed, 253). Vjera je također „razuman pristanak na Božje riječi koje vezuje srce u voljnom posvećenju i službi Bogu, Onome koji je dao razumijevanje, Onome koji je pokrenuo srce, Onome koji je prvi privukao um da gleda Krista na križu Golgote. Vjera je predati Bogu svoje intelektualne snage, prepuštanje uma i volje Bogu i činjenje Krista jedinim vratima za ulazak u nebesko carstvo“ (FW 25).

„Neka ova tema bude sasvim razgovijetna i jasna: nije moguće bilo čime uticati na naš položaj pred Bogom, ili na Božji dar koji nam je dat, kroz zasluge stvorenja“, napisala je pastorima 1890. godine. „Ako vjera i djela kupuju dar spasenja za bilo koga, onda je Tvorac u obavezi prema stvorenju. Evo prilike da se laž prihvati kao istina. Ako bilo tko može zaslužiti spasenje bilo čime što može učiniti, tada je u istoj poziciji kao i katolik, koji čineći pokoru ispašta za svoje grijeha. Tada je spasenje, dakle, dijelom ljudski dug, koji se može zaraditi kao plaća. Ako čovjek ne može ni jednim svojim dobrim djelom zaslužiti spasenje, onda ono mora biti u potpunosti proizvod milosti, na osnovi koje ga čovjek prima kao grješnik zato što ga prima na osnovi vjere u Isusa. To je potpuno besplatan poklon. Opravdanje vjerom stavljeno je izvan rasprave. I cijela je ta polemika završena čim se zaključi da zasluge palog čovjeka na osnovi njegovih dobrih djela nikada ne mogu osigurati vječni život.“ (*ibid.*, 19, 20; usp. *ibid.*, 70).

Razumijevanje Ellen G. White o djelovanju Božje preventivne milosti na svim ljudskim bićima, Njegove ponude spasenja upućene svima i potrebe ljudskog odgovora na tu Božju ponudu, predstavlja integrirani sinergizam. Ona vjeruje da je Bog stvorio ljudska bića sa slobod-

nom voljom, da preventivna milost vraća ljudima moć izbora i da Bog nikoga neće prisiljavati da mu služi. To je suštinski aspekt njenog razumijevanja velike teme o vjekovnom sukobu, kao što ćemo vidjeti u nastavku. Njeno razumijevanje sinergizma između Božje preventivne milosti i ljudskog odgovora je arminijansko - wesleyevsko. „U djelu otkupljenja nema prisile“, navodi ona u knjizi *The Desire of Ages* / hrv. *Čežnja vjekova*. „Ne koristi se nikakva vanjska sila. Pod utjecajem Božjeg Duha, čovjeku je ostavljena sloboda da bira kome će služiti.“ (DA, 466). U više navrata, i u različitim postavkama, potvrđivala je preventivno djelovanje milosti Božje na srcu. „Ne možemo se pokajati bez Kristovog Duha koji budi savjest, isto kao što ne možemo biti pomilovani bez Krista. Krist je izvor svakog ispravnog impulsa. On je jedini koji može usaditi u srce neprijateljstvo prema grijehu. Svaka želja za istinom i čistotom, svako uvjerenje o vlastitoj grješnosti, dokaz je da Njegov Duh djeluje u našim srcima.“ (SC, 26; usp. ISC, 391). Ali istodobno, ona je cijenila važnost slobodne volje, ljudskog odgovora na Božju milosrdnu ponudu spasenja – držeći na umu da je taj odgovor moguć samo zbog Božjeg djela preventivne milosti. „U djelu otkupljenja nema prisile. Ne koristi se nikakva vanjska sila. Pod utjecajem Duha Božjeg, čovjeku je ostavljeno da slobodno bira kome će služiti. U promjeni koja se događa kada se duša preda Kristu, postoji najviši osjećaj slobode. Istjerivanje grijeha čin je same duše. Istina, mi nemamo silu da se oslobodimo Sotonine kontrole; ali kad se želimo osloboditi grijeha, i u svojoj velikoj potrebi vapimo za silom izvan sebe i iznad sebe, sile duše prožima božanska energija Svetoga Duha i one se pokoravaju naredbama volje u ispunjavanju Božje volje.“ (DA, 466; usp. SC, 43, 44, 47).

Misao Ellen White o spasenju je također arminijansko - wesleyevska kad je u pitanju opravdanje i posvećenje. Ona kategorički potvrđuje da je „opravdanje u cijelosti od milosti i da se ne dobiva nikakvim djelima koja pali čovjek može učiniti“. (FW, 20). „Kad pokajani grješnik, skrušen pred Bogom, prepozna Kristovo otkupljenje u svoje ime i prihvati to otkupljenje kao svoju jedinu nadu za ovaj i budući život, njegovi su grijesi oprošteni. To je opravdanje vjerom.“ (*ibid.*, 103).

Riječima koje podsjećaju na Wesleyevu propovijed „Put spasenja iz Svetog pisma“¹¹ Ellen G. White je također pisala da su „pomilovanje i opravdanje jedna te ista stvar. Po vjeri, vjernik prelazi s položaja buntovnika, djeteta grijeha i Sotone, na položaj odanog podanika Isusa Krista, ne zbog neke sebi svojstvene dobrote, već zato što ga Krist usvaja kao svoje dijete. Grješnik dobiva oprost svojih grijeha, jer te grijeha nosi njegov Zamjenik i Jamac.

„Tako čovjek, pomilovan i odjeven u prelijepe haljine Kristove pravde, stoji besprijekoran pred Bogom.“ (*ibid.*, 103). Za Ellen G. White, „opravdanje je suprotno od osude“ (*ibid.*, 104), i „ma koliko grješan bio njegov život, ako [grješnik] vjeruje u Isusa kao svog osobnog Spasitelja, on stoji pred Bogom u besprijekornoj odori Kristove pripisane pravednosti“. (*ibid.*, 106; usp. ISM, 389). Ona također ističe forenzičku prirodu opravdanja vjerom: „Kristov karakter stoji umjesto tvog karaktera, a ti si prihvaćen pred Bogom kao da nisi sagriješio.“ (SC, 62).

Opravdanje je u cijelosti djelo Božje milosti i sastoji se od prijenosa grješnikovih grijeha

11 U svojoj propovijedi „Put spasenja iz Svetog pisma“ John Wesley kaže da je „opravdanje druga riječ za pomilovanje. To je oproštenje svih naših grijeha; i, ono što se pritom nužno podrazumijeva, naša prihvaćenost pred Bogom.“

na Krista, a Kristove pravednosti na vjernika. „Veliko djelo koje se vrši za grješnika koji je umrljan i ukaljan zlom jest djelo opravdanja. Od onoga koji govori istinu on je proglašen pravednim. Gospod vjerniku pripisuje Kristovu pravdu i proglašava ga pravednim pred svemirom. On prenosi njegove grijeha na Isusa, grješnikovog Predstavnika, Zamjenika i Jamca. Na Krista On polaže bezakonje svake duše koja vjeruje“. (ISM, 392).

Dok je za Ellen G. White opravdanje božanska izjava o oprostima milostivo dana grješnicima koji se kaju, posvećenje je djelo Božje milosti nad grješnicima da bi se u njima obnovio Božji lik. (MB, 114). To djelo posvećenja nije trenutno, već je „djelo cijelog života“. (COL, 65). Ta razlika između opravdanja i posvećenja nalazi se i u Wesleyevim djelima.¹² U poglavlju „Rast u Kristu“ u knjizi *Koraci prema Kristu*, ona predstavlja svoje razumijevanje posvećenja i kako čovjek raste u Kristu nakon opravdanja.

Kršćanski rast i posvećenje usporedivi su sa životom biljke. Kao što Bog prvo daje život biljci kada sjeme proklija, Bog je također i onaj koji nastavlja oživljavati biljku dok raste. Nikada biljka nije sposobna da raste sama. „Dakle, samo kroz život od Boga duhovni život se rađa u srcima ljudi. ... Kako sa životom, tako je i s rastom.“ (SC, 67). „Biljke i cvijeće ne rastu zahvaljujući vlastitoj brizi, staranju ili trudu, već primanjem onoga što je Bog dao da posluži njihovom životu. Dijete ne može bilo kakvim svojim staranjem, naporom ili snagom povećati svoj rast. Ni vi ne možete svojom brigom ili trudom osigurati duhovni rast.“ (*ibid.*, 68). Da bismo rasli, pozvani smo da „prebivamo u Kristu“. „Ovisni ste o Kristu da biste živjeli svetim životom, kao što je grana ovisna o matičnom stablu za rast i plodnost. Osim u Njemu, vi nemate života. Nemate silu da se oduprete kušnji ili rastete u milosti i svetosti. Prebivajući u Njemu, možete cvasti. Crpeći svoj život od Njega nećete uvenuti niti biti besplodni. Bit ćete kao drvo zasađeno kraj rijeke žive vode.“ (*ibid.*, 69).

Onima koji pogrešno tumače opravdanje vjerom i posvećenje ljudskim naporima i djelima, ona kaže: „Mnogi imaju zamisao da neki dio posla moraju izvršiti sami. Oni su se uzdali u Krista za oprost grijeha, ali sada svojim naporima pokušavaju živjeti ispravno. Ali svaki takav napor mora propasti. Isus kaže: 'Bez mene ne možete činiti ništa.' Naš rast u milosti, naša radost, naša korisnost — sve ovisi o našem jedinstvu s Kristom. Mi trebamo rasti u milosti u zajedništvu s Njim, svakodnevno, svakog trenutka – prebivanjem u Njemu. On nije samo Autor već i Svršitelj naše vjere. To je Krist prvi i posljednji, i uvijek. On treba biti s nama ne samo na početku i na kraju našeg puta već na svakom koraku.“ (*ibid.*).

Još jedan ključni korak u rastu jest svakodnevno predanje Kristovoj volji (*ibid.*, 70) i držanje očiju uprtih u Krista (*ibid.*, 72). Drugim riječima, mi trebamo živjeti svakodnevno u Kristovoj prisutnosti, silom Njegovog Svetog Duha. Takav život donosi preobražaj karaktera i poslušnost. Ellen G. White pazi da održi u ravnoteži djelo Božje milosti u opravdanju i posvećenju i čovjekovu ulogu u procesu rasta. Kao rezultat djelovanja Božje milosti na život grješnika, karakteri se preobražavaju u obličje Kristovog karaktera, a poslušnost Božjem zakonu i evanđelju postaje dio čovjekove unutarnje naravi. „Dok je djelo Duha tiho i neprim-

¹² Također u svojoj propovijedi „Put spasenja iz Svetog pisma“ Wesley objašnjava da je „opravdanje druga riječ za pomilovanje“ i našu „prihvaćenost od Boga“. U trenutku kad se osoba opravdava, „u tom trenutku počinje posvećenje“. „Od vremena našeg ponovnog rođenja počinje postupno djelo posvećenja.“

jetno, posljedice su njegovog djelovanja očevidne. Ako je srce obnovljeno Božjim Duhom, život će svjedočiti o tome.“ (*ibid.*, 57). Karakter čovjeka odražava taj preobražaj: „Karakter se ne otkriva u povremenim dobrim ili lošim djelima, već u sklonostima k uobičajenim riječima i postupcima.“ (*ibid.* 57, 58).

Kako se karakter razvija u skladu s Kristovim karakterom, poslušnost postaje prirodan dio rasta i vjernog odgovora na dar Božje milosti. „Umjesto da oslobađa čovjeka od poslušnosti, vjera, i samo vjera, čini nas zajedničarima Kristove milosti, koja nam omogućuje da budemo poslušni. Mi ne zarađujemo spasenje svojom poslušnošću; jer je spasenje besplatan dar Božji, koji se prima vjerom. Ali poslušnost je plod vjere.“ (*ibid.*, 60, 61; usp. 1SM, 398; FW, 85-87). Ellen G. White je vjernicima u Švedskoj izjavila 1886. godine da će „istinsko posvećenje biti dokazano savjesnim poštovanjem svih Božjih zapovijedi“ i „pažljivim usavršavanjem svakog talenta, obazrivim razgovorima, otkrivanjem Kristove krotkosti u svakom djelu“. (FW, 53). „I usto što trebamo biti u skladu s Božjim zakonom“, napisala je nekoliko godina kasnije, „mi nismo spašeni djelima Zakona, ali ne možemo biti spašeni bez poslušnosti. Zakon je mjerilo kojim se mjeri karakter. Ali mi nikako ne možemo držati Božje zapovijedi bez obnavljajuće Kristove milosti.“ (*ibid.*, 95; usp. SC, 62).

Ovaj proces posvećenja često je nevidljiv i neprimjetan u nečijem životu; stoga je pogrešno govoriti o perfekcionizmu ili o mogućnosti da se postigne samouzvišeni, bezgrešni život na ovoj Zemlji. Ustvari, Ellen G. White je savjetovala oprez onima koji propovijedaju perfekcionizam: „Što se više budete približavali Isusu, to ćete grješniji izgledati u vlastitim očima.“ (SC, 64). „Tako se nemamo čime pohvaliti. Nemamo osnove za samouzvišenje. Naša jedina osnova nade je u Kristovoj pravednosti koja nam je pripisana, i u onoj koju je Njegov Duh ishodio u nama i kroz nas.“ (*ibid.*, 63). Ona je jasno rekla da „ne možemo reći, 'Ja sam bezgrješan', sve dok ovo propadljivo tijelo ne bude promijenjeno i oblikovano nalik Njegovom slavnom tijelu.“ (ST, 23. ožujka 1888).

Ipak je, i to opet na način koji podsjeća na Wesleyevu misao,¹³ Ellen G. White govorila o mogućnosti usavršavanja karaktera u nečijem životu.¹⁴ Komentirajući prisposobu o talentima u Mateju 25, napisala je: „Karakter oblikovan po ugledu na božanski lik jedino je blago koje možemo ponijeti s ovog svijeta na Nebo. ... Nebeska bića surađivat će s čovjekom koji s odlučnom vjerom teži k savršenstvu karaktera tako da mu i djela budu savršena.“ (COL, 332). Ustvari, to savršenstvo karaktera jest odraz Božjeg karaktera punog ljubavi. Kako sluge Božje postaju sve sličnije Kristu, oni primaju „Duha Kristovog — Duha nesebične ljubavi i rada za druge“. Kao rezultat toga, ona kaže: „Vaša [će] ljubav biti savršena. Sve ćete više i više odražavati svoju sličnost s Kristom u svemu što je neporočno, plemenito i lijepo.“ (*ibid.*, 68). Ellen G. White tako „svoju raspravu o kršćanskom savršenstvu veže za usvajanje Božjeg karaktera ljubavi u svakodnevni život“.¹⁵

13 U svojoj propovijedi „Put spasenja iz Svetog pisma“ Wesley definira savršenstvo kao „savršenu ljubav“. „To je ljubav koja isključuje grijeh, ljubav ispunjava srce, preuzima sav kapacitet duše.“

14 Za rezime misli Ellen White o savršenstvu vidi: Whidden, str. 119-156.285.

15 George R. Knight, *Meeting Ellen White: A Fresh Look at Her Life, Writings, and Major Themes* (RHPA, 1996), str. 126.

Za Ellen G. White, to se savršenstvo proteže i na nadilaženje grijeha u životu. Prepoznajući da će ljudska narav ostati pod utjecajem grješnih sklonosti sve do trenutka proslavljanja, ona je ipak potvrdila mogućnost pobjede nad grijehom. „Možemo pobijediti. Da, potpuno i do kraja. Isus je umro da bi nam omogućio put spasenja, da bismo pobijedili svaku zlu ćud, svaki grijeh, svaku kušnju.“ (1T, 144). Kao što je gore spomenuto, nitko u ovom životu ne može tvrditi da je slobodan od kušnji, ali cilj kršćanskog života ostaje isti: odražavanje Kristovog karaktera. To postaje još važnije za Ellen G. White kad govori o događajima posljednjih dana. „Sada, dok naš veliki Prvosvećenik vrši službu otkupljenja za nas, mi trebamo tražiti da postanemo savršeni u Kristu. Čak ni jednom mišlju naš Spasitelj nije mogao biti naveden da se prepusti sili kušnje. ... On je održao zapovijedi svog Oca, i u Njemu nije bilo grijeha koji bi Sotona mogao iskoristiti u svoju dobit. To je stanje u kome se moraju naći oni koji će stajati u vrijeme nevolje.“ (GC, 623).

Woodrow Whidden sažima razmišljanja Ellen White o odnosu između opravdanja, posvećenja i savršenstva: „Za Ellen G. White, savršenstvo je bilo sinonim za posvećenje. Ali uvijek moramo pamtit i da je savršenstvo (bez obzira što je konkretno značilo u bilo kojem napisanom ulomku) bilo cilj posvećenja. U njenoj je misli opravdanje i posvećenje trebalo međusobno *razlikovati*, ali ih se nije smjelo *razdvajati*. Isto važi i za posvećenje i savršenstvo. Opravdanje je često definiralo savršenstvo i uvijek činilo osnovu iskustva posvećenja. Posvećenje je često definiralo savršenstvo, ali je istodobno savršenstvo uvijek bilo cilj posvećenja.“¹⁶

Deizam

Četvrta struja mišljenja koja je imala indirektan utjecaj na teologiju Ellen G. White je deizam, filozofski i religijski pokret u sedamnaestom i osamnaestom stoljeću, rođen iz prosvjetiteljstva. Prosvjetiteljstvo je u velikoj mjeri promijenilo razumijevanje zapadne kulture o ljudskoj osobnosti i načinu na koji stječemo znanje. To je na prvom mjestu učinilo tako što je čovjeka umjesto Boga stavilo u središte svog pogleda na svijet. Dok su za srednjovjekovne i reformatorske poglede na svijet ljudska bića bila važna utoliko što su se uklapala u narativ o Božjem djelovanju u povijesti, mislioci su prosvjetiteljstva težili preokrenuti jednadžbu i procjenu važnosti Boga u odnosu na Njegovu vrijednost za ljudski narativ. Filozofi prosvjetiteljstva stavljali su velik naglasak na ljudski razum i pozivali se na razum, a ne na vanjsko otkrivenje kao na konačnog procjenitelja što je istina. Ustvari, pozivali su se na razum kako bi utvrdili šta predstavlja otkrivenje. Izreka Anselma od Canterburyja: „Vjerujem da bih razumio“ zamijenjena je sloganom prosvjetiteljstva: „Vjerujem u ono što mogu razumjeti“. Pretpostavka je bila jasna: ljudi više ne bi trebali slijepo prihvaćati vanjske autoritete, kao što su Biblija i Crkva, nego istinu pronalaziti samo u ljudskom razumu.

Deizam, kao religijska filozofija i pokret, nastojao je religiju svesti na njene najosnovnije elemente. Deisti su obično odbacivali nadnaravne događaje, kao što su proročanstva i čuda, i božansko otkrivenje u Bibliji. Mnoge su crkvene dogme odbačene da bi se zadržalo posto-

---

¹⁶ Whidden, str. 119.

janje Boga i neka vrsta suda nakon smrti. Organizirana religija je odbačena u korist prirodne religije koja je zamišljena, ne kao sustav vjerovanja, već kao sustav za strukturiranje etičkog ponašanja.

Naravno, deizam je izazvao brojne napade onih koji su ga razvidjeli kao prijetnju kršćanskoj vjeri. U vrijeme pokreta Drugog adventnog probuđenja, koji je doveo i do pojavljivanja Adventističke Crkve, deizam je bio pokret koji je na samrti bio zamijenjen oblicima etičkog romantizma i protestantskog liberalizma. Međutim, njegova privlačnost ljudskom razumu kao pristupu u stjecanju novih spoznaja nikada nije nestala. Za kršćane je, u takvoj situaciji, izazov bio kako pronaći način za uravnoteženu porabu ljudskog razuma i održati vjeru u pouzdanost i nepogrešivost Biblije kao Božjeg otkrivenja i izvora znanja.

William Miller, jedan od duhovnih osnivača adventizma, odrastao je u pobožnom baptističkom domu, ali je postao deist u godinama svoje rane odraslosti. Kao deist, Miller je prihvatio pretpostavku da je Bog toliko transcendentan da ne može intervenirati u ljudskim zbivanjima. Također je odbacio koncept da se Bog otkriva u Bibliji i da su se nadnaravne Božje aktivnosti, opisane u Svetom pismu, ikada dogodile.

U ožujku 1841. godine milleritski časopis *Signs of the Times (Znaci vremena)* ponovo je objavio kratak članak o Milleru koji su prethodno objavile novine iz Massachusettsa - *Lynn Record*. Ono što je zanimljivo u vezi s tim člankom jest da pruža zanimljiv razlog zbog kojeg je Miller postao deist. „Gdin Miller je, želeći temeljno razumjeti sve što je pročitao, često tražio od svećenika i pastora da mu objasne nerazumljive dijelove Svetog pisma, ali je rijetko dobivao zadovoljavajuće odgovore. Rečeno mu je da se takvi ulomci ne mogu objasniti. Kao posljedica toga, u dobi od 22 godine, postao je deist ili nevjernik u istine otkrivenja. Mislio je da premudri i pravedni Bog ne bi nikada otkrio svoju volju na takav način da je nitko ne može razumjeti i da bi zatim kaznio svoja stvorenja zato što u nju ne vjeruju.“¹⁷

Kao deist, Miller nije vjerovao u objektivnost i razgovjetnost Božjeg otkrivenja u Svetom pismu. Ne samo što je Bog za njega bio toliko udaljen od čovječanstva da nije mogao intervenirati u ljudskim zbivanjima već se nije mogao ni otkriti ljudskim jezikom, a svakako ne putem Biblije, jer je to knjiga puna nerazumljivih priča i simbola. Jedino Božje otkrivenje prihvatljivo za jednog deista bilo je u prirodi.

Međutim, Millerov deistički pogled na svijet bio je uništen kad je, tijekom rata 1812. godine između Sjedinjenih Američkih Država i Velike Britanije, preživio bitku kod Plattsburgha u rujnu 1814. godine. Unatoč tome što su bile brojčano slabije, američke su snage pobijedile u ovoj bitci. Deistička logika i rasuđivanje nisu mogli objasniti neočekivanu američku pobjedu i poraz nadmoćne britanske vojske i mornarice. Ta bitka postala je prekretnica u Millerovom vjerskom životu. U roku od nekoliko godina on se uvjerio da su samo milost i milosrđe Božje mogli intervenirati kako bi dopustili američkoj strani da dobije tu bitku. I sljedstveno tome, počeo je dovoditi u pitanje svoj deistički pogled na svijet i vraćati se biblijskom pogledu na svijet u kojemu Bog može intervenirati u ljudskim zbivanjima. Daljnja su ga razmišljanja također navela da ponovo razmotri svoju raniju pretpostavku da se Bog ne otkriva u Sve-

---

17 *Signs of the Times*, Mar. 15, 1841.

tom pismu. U roku od nekoliko godina intenzivnog proučavanja Biblije, što ga je na dobar deistički način opisao kao „gozbu razuma“,¹⁸ Miller se uvjerio da se Bog doista otkriva u Bibliji zbog toga što povijest dokazuje ispunjenje biblijskih proročanstava. Bog može predvidjeti budućnost čovječanstva.

Otada pa nadalje, Miller je hotimično odbacio deizam i njegove pretpostavke i postao „instrument većeg broja obraćenja u kršćanstvo, naročito iz redova deista, od bilo kog drugog čovjeka koji sada živi u ovim krajevima“, navodi se u članku u Lynnovom *Rekordu*. „Pročitao je Voltairia, [David] Humea, [Thomas] Painea, Ethana Allena i upoznao se s argumentima deista i zna kako ih opovrgnuti.“¹⁹ Iako je millerizam gradio na američkom evangelističkom, pijetističkom i preporoditeljskom etosu prve polovice devetnaestog stoljeća za sve praktične svrhe, millerizam je postao pokret protiv deizma, otvoreno odbacujući ključne filozofske pretpostavke prosvjetiteljstva da se Bog ne otkriva u povijesti i u Svetom pismu i da je Biblija nepouzdana kao povijesna knjiga i autentični izvještaj o Božjem djelu spasenja. Iako Ellen G. White nikada nije bila deist, njen pogled na svijet, pristup Svetom pismu i prirodnom svijetu i poraba razuma u postizanju osobnog znanja o Božjoj volji jasno su uokvireni kontekstom i reakcijom na deizam. Iskustvo Williama Millera s deizmom i kasnije rođenje Adventnog pokreta potaknulo je iskustvo mnogih pionira adventista sedmog dana, uključujući i Ellen G. White.

Iako su Miller i njegove kolege razumjeli ograničenja porabe samo razuma za postizanje objektivne istine i znanja, oni su ipak nastavili cijeniti logičan i racionalan pristup proučavanju Svetog pisma. Miller je popularizirao svoj popis pravila biblijskog tumačenja s ciljem da se suprotstavi deističkim pretpostavkama, ali ta su njegova pravila vrlo racionalna i logična.²⁰ Vjerovao je u objektivnost Božjeg otkrivenja u Svetom pismu, da je tekst Svetog pisma nadahnut od Boga i da je zbog toga vjerodostojan, da je on otkrivenje Njegove volje, tako da se Sveto pismo može razumjeti jednostavnim obraćanjem pažnje na doslovno i očigledno značenje riječi, te da proročanstvima Bog predviđa budućnost čovječanstva i kako će ona teći u odnosu na plan spasenja.

Millerova su pravila tumačenja imala snažan utjecaj na adventističku hermeneutiku i bila su podržana od ranih pionira Adventnog pokreta.²¹ Prihvatanje Millerovih pravila tumačenja od strane Ellen G. White pojavilo se u članku u *Review and Heraldu* 1884. godine.

„Oni koji se bave objavljivanjem poruke trećeg anđela istražuju Sveto pismo po istom planu koji je usvojio otac Miller. U knjižici pod naslovom 'Pogledi na proročanstva i proročka kronologija', otac Miller daje sljedeća jednostavna, ali inteligentna i važna pravila za proučavanje i tumačenje Biblije: '1. Svaka riječ mora imati odgovarajući odnos prema temi predstav-

18 William Miller, *William Miller's Apology and Defense* (Boston: J. V. Himes, 1845), str. 12.

19 *Signs of the Times*, Mar. 15, 1841.

20 Millerova pravila tumačenja mogu se naći u Silvester Blis (Sylvester Bliss), *Memoirs of William Miller* (Boston: Joshua V. Himes, 1853), str. 70-72, i u P. Gerard Damsteegt, *Foundations of the Seventh-day Adventist Message and Mission* (Berrien Springs, Mich.: Andrews University Press, 1977), str. 299, 300.

21 Čak do danas adventisti više vole visoko intelektualno proučavanje Biblije od emocionalnog ili iskustvenog znanja. Knight, *A Search for Identity*, str. 34.

ljenoj u Bibliji; 2. Cjelokupno je Sveto pismo neophodno i može se razumjeti marljivim primjenjivanjem i proučavanjem; 3. Ništa od onoga što je otkriveno u Pismu ne može ili neće biti sakriveno od onih koji traže s vjerom, ne kolebajući se; 4. Da biste razumjeli doktrinu, spojite sve retke o temi koju želite spoznati, a zatim neka svaka riječ ima svoj odgovarajući utjecaj; i ako možete uobličiti svoju teoriju bez kontradikcije, ne možete pogriješiti; 5. Sveto pismo mora biti samo svoj tumač, budući da je ono već pravilo samo po sebi. Ako ovisim o učitelju koji će mi ga objasniti, a on treba nagađati njegovo značenje, ili ga želi prevesti na stranu svog sektaškog vjeroispovijedanja, ili sebe predstaviti mudrim, tada njegovo nagađanje, želja, vjeroispovijedanje ili mudrost postaju moje pravilo, a ne Biblija.'

Gore navedeno dio je ovih pravila“, zaključila je ona, „i u našem proučavanju Biblije svi ma će dobro doći pridržavanje postavljenih načela.“ (RH, 25. studenog 1884).

Ellen G. White je također naglasila „potrebu povratka velikom protestantskom načelu — Bibliji, i samo Bibliji, kao pravilu vjere i dužnosti“. (GC, 204, 205). Vjerovala je u prihvaćanje cijelog Svetog pisma kao izvora vjerovanja i odbijala je tražiti kanon unutar kanona ili neke dijelove Biblije smatrati manje nadahnutima, a samim tim i manje autoritativnim od drugih. (Ed, 190). Za Ellen G. White, ljudski razum ne može sam pronaći put do Boga, ali može razumjeti Božje otkrivenje u Svetom pismu i mora se podčiniti njegovom učenju.

Razumljivo, poput Millera i drugih ranih adventističkih pionira, Ellen G. White je imala visoko gledište o razumu i pridavala mu je važnu ulogu u kršćanskom životu. Sposobnost rasuđivanja, zapisala je ona, jedan je od „velikih majstorskih talenata“ što ih je Bog povjerio čovječanstvu. (3MR, 353). Kao dio Božjeg dara za stvaranja, um zajedno s drugim ljudskim sposobnostima odražava Božji lik i sposoban je „shvaćati božanske predmete“. (PP, 45). Vjerovala je kako Bog želi da koristimo svoje moći rasuđivanja u njihovoj najvećoj mjeri i da će vjerno proučavanje Biblije „ojačati i podignuti um kao što nijedno drugo proučavanje ne može učiniti“. (5T, 703; usp. SC, 109, 110). Ljudski razum, vođen utjecajem Svetoga Duha, može razumjeti Božju volju onako kako je otkrivena u Svetom pismu.

Ali uz poziv k najvišem razvoju i porabi ljudskog uma, Ellen G. White je ukazala i na njegova ograničenja. Tvrdila je da ljudski razum ne bi trebalo smatrati božanstvom na osnovi stava da se njime može postići cjelokupno znanje. Um je isto tako podložan slabostima i ljudskim nemoćima i, stoga, nesposoban za razumijevanje svih tajni. (5T, 703). Grijeh je unio degeneraciju u sve dijelove ljudske prirode, a praksa grijeha izopačila je i um. Zbog slabosti ljudskog uma, razum sam ne može razumjeti mnoga pitanja o Bogu. „Postoji mnogo toga što se nikada ne može zaključiti najjačim intelektom ili razabrati najpronijljivijim umom“, napisala je 1896. godine. „Filozofija ne može odrediti puteve i djela Božja; ljudski um ne može mjeriti beskonačnost.“ (RH, 29. prosinca 1896). Dakle, sve ljudske sposobnosti, uključujući i razum, trebaju biti stavljene pod utjecaj Božjeg Duha. (ST, 5. studenog 1894; ST, 28. svibnja 1896).

Za Ellen G. White, razum dakle nije apsolutni temelj istine i znanja, kao što je to u deizmu i racionalizmu, niti može sam pronaći istinu o Bogu. Sveto pismo jedina je zaštita koju kršćani imaju „protiv utjecaja lažnih učitelja i obmanjujuće sile duhova tame“ (GC, 593), a Sveto pismo mora biti „mjerilo svih doktrina i osnova svih reformi“ (*ibid.*, 595).

I kod Millera i kod Ellen G. White vidimo primjere onoga što su znanstvenici nazvali škotskim „zdravorazumskim“ realističkim pristupom religiji, koji su prvi uveli u Sjedinjenim Američkim Državama u osamnaestom stoljeću profesori na Princenton Collegeu (sada Sveučilištu), u New Jerseyu. Ova škola mišljenja, vrlo istaknuta u religijskom životu devetnaestog stoljeća, iako je bila kritična prema zaključcima do kojih je došao deizam, ipak je prihvatila „zdravorazumski“ pogled na znanje do kojeg se dolazi pretpostavkom o objektivnoj realnosti vanjskih objekata i istine putem praćenja induktivnog i logičkog pristupa rasuđivanju.²²

I Millerova logička „zdravorazumska“ pravila tumačenja i vjerovanje Ellen G. White da ljudski razum, potpomognut utjecajem Svetoga Duha, može razumjeti Božju volju kako je otkrivena u Svetom pismu i prirodi odražavaju prevladavajući pristup Svetom pismu pronađen u devetnaestom stoljeću. Takav logički pristup proučavanju Biblije naveo ih je da bez dvosmislenosti potvrde da mogu „saznati istinu“. Udruženo s tim religijskim i intelektualnim trendom na početku Adventnog pokreta bilo je i opće rašireno „pouzdanje u sposobnost 'obične osobe' da postigne gotovo sve, uključujući i teologiju“.²³ I dok je bavljenje teologijom nekada bilo prerogativ obrazovanih učenjaka, devetnaesto stoljeće je otvorilo mogućnost laicima da poduzmu inicijativu u potrazi za biblijskim znanjem i objavljuju na taj način otkrivene istine. Ljudi su shvatili da mogu sakupiti sve bitne činjenice (ili tekstove) u Bibliji i doći do pravilnog tumačenja teksta ili doktrine.²⁴ U pravom smislu, ovaj intelektualni i religijski trend omogućio je rast revivalizma u devetnaestom stoljeću, još jednog važnog činitelja koji je doveo do rađanja Adventnog pokreta što ga je snažno podržala Ellen G. White.

Puritanizam

Peta struja misli u spisima Ellen G. White proizašla je iz puritanizma. Sredinom devetnaestog stoljeća Nova Engleska (u SAD) još je uvijek bila dom potomaka prvih puritanskih kolonista u Massachusettsu, a mnoge kongregacionalističke crkve i denominacije oslanjale su se na svoje korijene još iz ranih godina života te kolonije.

Puritanizam je protestantski vjerski pokret koji je nastao u Engleskoj za vrijeme vladavine Elizabete I (1559-1603), kada su radikalniji protestanti negodovali zbog Elizabetine vjerske nagodbe, za koju se smatralo da se suviše prilagodila i pogodovala rimokatolicima. Nisu svi puritanci bili jedinstveni u svojim mišljenjima, ali su dijelili uvjerenje da su sve postojeće Crkve postale korumpirane pod utjecajem poganskih bogoslužja (naročito onih u Rimskoj Crkvi) i da im je stoga potrebno „pročišćavanje“. Središnje je vjerovanje puritanizma Božji

---

22 Na ovu školu mišljenja također je utjecao rana znanstvena metoda Francis Bakona. Vidi James C. Livingston, *Modern Christian Thought: The Enlightenment and the Nineteenth Century*, 2nd ed. (Upper Saddle River, N.J.: Prentice-Hall, 1997), vol. 1, str. 303, 304; i D.F. Kelly, "Scottish Realism," u Walter A. Elwell, ed., *Evangelical Dictionary of Theology* (Grand Rapids: Baker Book House, 1984), str. 990, 991.

23 Knight, *A Search for Identity*, str. 3.

24 Isto. Zanimljivo je primijetiti da se pad deizma u američkom životu i uspon adventizma također dogodio u razdoblju američke povijesti kad su raniji osnivači nacije, koji su svi bili dobro obrazovani deisti, bili zamijenjeni novom generacijom ljudi koji su samouki, kao npr. Andrew Jackson (predsjednik između 1829. i 1837.). Jacksonova era je karakteristična po njegovim poticajima da ljudi razmišljanjem sami proučavaju i donose vlastite zaključke u pitanjima doktrine i religijskog života.

vrhovni autoritet nad ljudskim poslovima, posebno u Crkvi, a osobito kako je on izražen u Bibliji. Puritanci su se zalagali da se uspostavi prevlast Biblije kod uobličavanja svih crkvenih praksi i vjerovanja. Stoga ih je ovo gledište navelo da traže i pojedinačnu i crkvenu usklađenost s učenjima Biblije, bilo u najmanjim detaljima nečijeg života ili na najvišim razinama crkvenih i društvenih organizacija.

Spisi Ellen G. White odzrcaljuju mnoge religijske ideje i koncepte koje su zajedničke puritancima. Slično njima je, kao što smo već vidjeli, i Ellen G. White isticala autoritet Biblije u svim pitanjima vjere i prakse. Ovaj naglasak nije bio samo na Crkvi već i na osobnom životu, i ona je preporučivala redovno osobno proučavanje Biblije. Izjave poput sljedeće ilustriraju kako je ona naglašavala autoritet Svetog pisma: „U svojoj Riječi Bog je ljudima dao znanje neophodno za spasenje. Sveta pisma treba prihvatiti kao autoritativno, nepogrešivo otkrivenje Njegove volje. Ona su mjerilo karaktera, pravilo vjere i potvrda iskustva.“ (GC, vii). U svom dnevniku iz 1902. godine dalje je komentirala autoritet Biblije: „Moramo zauzeti svoj stav da u cijelosti priznamo snagu i autoritet Božje riječi, bez obzira slaže li se ona s našim unaprijed stvorenim mišljenjima. Imamo savršenog Vodiča. Gospod nam je progovorio; i kakve god bile posljedice, mi trebamo primiti Njegovu riječ i provoditi u svakodnevnom životu, inače ćemo izabrati vlastitu verziju dužnosti i činit ćemo upravo suprotno od onoga što nam je naš nebeski Otac odredio.“ (MM, 255, 256).

Usporedno s praksom osobnog proučavanja Biblije, puritanci su vjerovali i u obrazovanje za sve slojeve društva. U svijetu u kojem se formalno obrazovanje često doživljavalo kao privilegija bogatih, puritanci su vjerovali da i muškarci i žene trebaju biti obrazovani, jer bi usvajanje znanja omogućilo ljudima i da sami za sebe čitaju Bibliju. I Ellen G. White je vjerovala u potrebu obrazovanja za oba roda. Tijekom svog života zalagala se za osnivanje škola i koledža u kojima bi nastavni plan i program bio vjeran učenju Svetog pisma i promicao zdrav kršćanski način života.

Prva značajna izjava Ellen G. White o odgoju i obrazovanju pojavila se 1872. (3T, 131-160). U toj izjavi ona je istaknula ulogu roditelja u odgoju djece i uzdigla središnje mjesto Biblije u školskom programu. Također je obrađivala temu o važnosti uravnoteženog razvoja umnih, tjelesnih i duhovnih sposobnosti učenika. Za Ellen G. White, pravi je odgoj „skladan razvoj tjelesnih, umnih i duhovnih sposobnosti. On priprema učenika za radost u službi na ovom svijetu i za veću radost i širu službu u budućnosti“. (Ed, 13). Dakle, cilj odgoja i otkupljenja je isti: vratiti Božji lik Njegovom stvorenju i vratiti svijet i ljudski rod njegovom prvotnom savršenstvu. (Ed, 15, 16). Tko god surađuje s Bogom u poučavanju mladih o poznavanju Boga i oblikovanju karaktera u skladu s Njegovim, ostvaruje plemenito djelo. (Ed, 19). Danas, kao rezultat naglasaka Ellen G. White na odgoju i obrazovanju, obrazovni sustav adventista sedmog dana najveći je takav sustav u vlasništvu bilo koje protestantske Crkve na svijetu.

Dobro je poznato da su puritanci zagovarali visoka mjerila dosljednog kršćanskog života i ponašanja i ograničavali, ili gledali s neodobravanjem, na različite oblike rekreacije. Ustvari, riječ *puritanac* postala je sinonim za vrlo konzervativne oblike kršćanstva. Misao Ellen G. White o ispravnosti nekih osobnih navika i načina života također odražava puritanski utjecaj. Na primjer, kad je 1886. godine D. M. Canright, uspješan i popularan adventistički

evangelist, preporučio čitateljima *Review and Herald* popis dobrih knjiga za mlade („A List of Good Books for Young Folks“, 7. rujna 1886.) u kojoj je naveo „dobre“ i „najbolje“ knjige kao što su *Robinson Crusoe* Daniela Defoea i *Uncle Tom's Cabin* Harriet Beecher Stowe, Ellen G. White mu je zamjerila što je napravio „grešku u pisanju tog članka“ (5T, 519).²⁵ Ono što ju je nagnalo da tako snažno reagira na čitanje beletristike, čak i uz mogućnost da su te dvije knjige mogle utjecati na promjene u američkom društvu devetnaestog stoljeća, bilo je njeno duboko uvjerenje da je čitanje takvih knjiga Sotonino djelovanje na predstavljanju priča „koje fasciniraju osjetila i tako uništavaju njihovo oduševljenje [mladih] za Božju riječ“. (5T, 517). U kontekstu antitipskog dana otkupljenja i potrebe da se pripremimo za Nebo, „pred nama je veliko djelo odvođenja ljudi od svjetovnih običaja i navika, sve više i više, k duhovnosti, pobožnosti i ozbiljnom radu za Boga“. (5T, 520). Za Ellen G. White ne smije biti kompromisa između svjetovnih oblika zabave i pripreme za Drugi Kristov dolazak. Veliki dio njenih spisa o pitanjima zabave, odijevanja i načina života odražava puritanska načela strogo i beskompromisnog pridržavanja Božje riječi. Također iz puritanskog utjecaja potječe i njena iskrena želja da vidi kako drugi pažljivo prate što je rekla o tim temama.

Ispravan način vođenja Crkve bio je također u srži puritanske pažnje. Puritanci su se mrštili na ono što su smatrali ekstravagantnim i nebiblijskim oblicima bogoslužja. Umjesto toga, promicali su jednostavnost bogoslužja, uključujući unaprijed nepripremljene molitve, zajedničko pjevanje himni cijele zajednice i propovijedanje Božje riječi. Njihovo bogoslužje bilo je neliturgijsko i nije slijedilo propisani kalendar. Njihovi pastori nisu nosili posebne odore; njihove crkve nisu bile ukrašene slikama, svijećama ili kadionicama. Ta se ista jednostavnost bogoslužja ogleda u spisima Ellen White kad ona potvrđuje jednostavnost bogoslužja puritanaca dok su se borili da slijede svoje razumijevanje evanđelja. (Usp. GC, 252, 289, 290). Svjesna činjenice da je ljudima lako odstupiti od ove jednostavnosti, ona je potaknula adventiste da zadrže jednostavnost bogoslužja. „Na našim bogoslužbenim sastancima naši glasovi trebaju izražavati molitvama i hvalom naše obožavanje nebeskog Oca, kako bi svi znali da se klanjamo Bogu u jednostavnosti istine i ljepoti svetosti.“ (CT, 245). „Kad oni koji se izjašnjavaju kao kršćani dostignu visoka mjerila do kojih im je prednost dosegnuti, Kristova će se jednostavnost održati u njihovom cjelokupnom bogoslužju“, napisala je crkvi u Battle Creeku 1899. godine. „Striktne forme, obredi i glazbena postignuća ne predstavljaju snagu Crkve“, nastavila je ona. „Ipak su te pojedinosti zauzele mjesto koje treba imati Bog.“ (Ev, 512).

Puritanci su vjerovali da je poštovanje Božjeg zakona, odnosno Deset zapovijedi, i dalje bio obavezan zahtjev za kršćanski život. Za razliku od nekih kršćanskih skupina koje su tra-

25 Kasnije te godine također je prekorila Johna Harveya Kellogga, predstojnika Battle Creek Sanitariuma i utjecajnog liječnika, koji je svojim čitateljima preporučio iste dvije knjige (Lt 6, 1886, u 6MR, 256-260). U članku u *Review and Herald*u, objavljenom iste te godine, suprotstavljajući se Canrightovom utjecaju, nedvosmisleno je izjavila: „Naša mladež i djeca, pa čak i oni zrelih godina, trebali bi čvrsto obećati da će se uzdržavati od upuštanja u čitanje fascinantnih romana i senzacionalnih književnih djela ovog vremena. Takva djela zavode maštu i ispunjavaju um takvom količinom otpada da nema mjesta za čuvanje svetih objava proroka i apostola, koji su pisali pokretani Svetim Duhom.“ (RH, 9. studenog 1886). Zanimljivo je da je kasnije u svom životu White svojim čitateljima preporučila knjigu Johna Bunyana *Pilgrim's Progress* / hrv. *Hodočasnikov put* (RH, 30. svibnja 1912).

dicionalno imale prilično negativan pogled na Zakon, puritanci su, kao i drugi reformirani kršćani, gledali na Božji zakon s pozitivnog gledišta. Imajući na umu opasnosti legalizma i pokušavajući održati odgovarajuću ravnotežu između Zakona i milosti, puritanci su naglašavali obavezu kršćana da poštuju Božje zapovijedi. Te zapovijedi nisu ukinute na križu, već su i dalje obvezivale kršćane da ih striktno primjenjuju.

Stoga je na bogoslužju bila zabranjena poraba slika i kipova, a govor je o Bogu morao biti obazriv i čist. Kad je u pitanju svetkovanje subote, puritanci su vjerovali da je subota i dalje kršćanska obveza i da je treba striktno poštovati, iako su vjerovali da je subota promijenjena u nedjelju. Obiteljske su se veze morale poštovati, preljub i promiskuitet izvan braka bili su zabranjeni, a prihvatljiva poslovna praksa zahtijevala je da se ne krade ili ne svjedoči lažno protiv bližnjeg. Puritansko je društvo bilo obilježeno vjernom poslušnošću Bogu i Njegovim uredbama, pristojnim ophođenjem među polovima i snažnom protestantskom poslovnom etikom. Društvena je primjena ovog ponašanja osigurala Božje blagoslove zemlji i njenim ljudima.

U velikoj je mjeri misao Ellen White o tim vjerskim i društvenim pitanjima puritanska. Njeno je vjerovanje u nepromjenjivost Deset zapovijedi temeljna osnova njene teme o velikoj borbi. Ona je čvrsto vjerovala da su vječna načela koja se nalaze u Dekalogu pokazatelj Božjeg karaktera i sam temelj nebeske vladavine. Ovu misao ona potvrđuje na početku knjige *Patriarchs and Prophets*: „Zakon ljubavi je temelj Božje vladavine, a sreća svih inteligentnih bića ovisi o njihovom savršenom usuglašavanju s Njegovim velikim načelima pravednosti. Bog želi od svih svojih stvorenja službu ljubavi — službu koja izvire iz uvažavanja Njegovog karaktera.“ (PP, 34). Dok je Sotonino neprijateljstvo protiv Božjeg zakona nastojalo zbaciti Božju vladavinu (*ibid.*, 338), Bog je postavio plan otkupljenja kako bi „[učinio] mogućim da se čovjek ponovo dovede u sklad s Bogom, i da se pokori Njegovom zakonu“ (*ibid.*, 331). Zbog toga poslušnost Božjim zapovijedima nije za kršćanina pitanje izbora. Koliko god da su zapovijedi stroge, Bog traži od svog naroda da ih poslušaju.

Dok prve četiri zapovijedi Dekaloga govore o našem odnosu prema Bogu, posljednjih šest upućuju na ljudske odnose. Poslušnost ovim zapovijedima održava društveno tkivo svih društava i ljudskih grupa. Upravo zato što Izrael, uvijek iznova, nije u cijelosti prihvatio Božju volju u pogledu na vjernu poslušnost Njegovim zapovijedima, našao se razoren moralnom degradacijom, ratovima i glađu. (Usp. *ibid.*, 335; AH, 64, 65; PK, 297-300). Na sličan način, Ellen White vjeruje da suvremene zemlje snose iste posljedice nepoštovanjem Božjih zapovijedi (npr. Sjedinjene Američke Države tijekom građanskog rata [IT, 264-268]; Francuska tijekom Francuske revolucije [GC, 265-288]).

Međutim, ono u čemu Ellen G. White odstupa od puritanske misli povezano je s primjenom načela vjerske slobode u društvu. Za razliku od puritanske prakse, Ellen G. White bila je snažna zagovornica odvajanja Crkve od države. U svojoj knjizi *Great Controversy* ona jedno poglavlje posvećuje prvim naseljenicima Amerike i njihovom doprinosu u osnivanju kolonija. Ona podupire odlučnost ranih puritanaca da obožavaju Boga samo u skladu s propisima koji se nalaze u Bibliji i njihovo povjerenje u Boga. „Usred izgnanstva i nevolja, njihova ljubav i vjera su ojačali. Oni su vjerovali u Gospodnja obećanja, i On ih nije iznevjerio u vri-

jeme potrebe. Njegovi anđeli bili su uz njih, da ih ohrabruju i podupiru.“ (GC, 291). Njihova želja da obožavaju Boga u skladu s diktatom vlastite savjesti dovela ih je do obala Amerike i osnivanja nove nacije. Među puritancima „Biblija se smatrala temeljem vjere, izvorom mudrosti i poveljom slobode. Njena su se načela marljivo poučavala u kući, u školi i u crkvi, a njeni plodovi su se pokazivali u štedljivosti, inteligenciji, čistoti i umjerenosti.“ (*ibid.*, 296).

„Ipak, pošteni i bogobožni“, kao što su puritanci bili, komentira ona, „slobodu za koju su se toliko žrtvovali da bi je sebi priskrbili, nisu bili podjednako spremni dati i drugima.“ (GC, 292, 293). Za nju, „doktrina da je Bog dao Crkvi pravo kontrolirati savjest i definirati i kažnjavati hereze, jedna je od najdublje ukorijenjenih papinskih zabluda“. (*ibid.*, 293). Ova čvrsto uspostavljena praksa u puritanskim kolonijama „dovela je do neizbježnih rezultata“, do netolerancije i progonstava. (*ibid.*, 293). „Sjedinjavanje Crkve i države, ma koliko neznatno bilo, može naoko približiti svijet Crkvi, ali u stvarnosti samo će približiti Crkvu svijetu.“ (*ibid.*, 297).

U tom kontekstu osnutak kolonije Rhode Island od strane Rogera Williamsa, koji je pobjegao od progona iz puritanskog Massachusettsa, „postavilo je temelje prve države modernog doba koja je u punom smislu priznavala pravo vjerske slobode“ (*ibid.*, 295). Za Ellen G. White, dvostruka načela građanske i vjerske slobode Rhode Islanda „postali su kamen temeljac Američke republike“ i urezani su u Prvi amandman Ustava Sjedinjenih Američkih Država: „Kongres neće donositi nikakav zakon koji uspostavlja religiju ili zabranjuje slobodnu provedbu iste.“ (*ibid.*).

Iako misao Ellen G. White jasno odražava mnoga načela puritanizma, u njenoj konačnoj analizi vjerska i moralna ispravnost ne može biti nametnuta savjesti pojedinca. U ovom slučaju njeni anabaptistički teološki korijeni imaju prednost nad njenim puritanskim afinitetima. Unatoč svim dobrima koje podupire američki puritanizam, nedostajalo mu je jedno suštinsko religijsko načelo – načelo vjerske slobode, koji je, kao što ćemo kasnije vidjeti, kamen temeljac misli Ellen G. White u njenoj temi velike borbe.

Milenijalizam

Jedna teološka i religijska struja iz posljednjih desetljeća devetnaestog stoljeća koja je primjetna u spisima Ellen G. White jest i milenijalizam, vjera da čovječanstvo sada živi u posljednjim danima svoje povijesti i da će se svijet uskoro promijeniti kako bi najavio uspostavu Božjeg kraljevstva.

Kršćanski pogledi na redosljed događaja posljednjih dana uvelike su se razlikovali od stavova protestantske reformacije. Ulomak iz Otkrivenja, koji govori o tome da je Sotona zavladao u bezdanu 1000 godina, a zatim pušten u posljednju bitku protiv Boga i Novog Jeruzalema (Otkrivenje 20,1-10), zaokupljao je maštu mnogih ljudi tijekom stoljeća. U vrijeme Ellen G. White međusobno su se sukobljavala dva glavna milenijalistička pogleda: postmilenijalizam i premilenijalizam. Prvo, dominantno gledište među glavnim denominacijama, smatralo je da je Drugi Kristov dolazak nakon milenija i da se događa u isto vrijeme kada i konačni sud. U tom pogledu, Krist će duhovno vladati tijekom milenija u i preko Crkve. Tijekom tog razdoblja Crkva će pripremiti Zemlju da primi vječno Kristovo kraljevstvo nakon konačnog

Suda. Društvenim akcijama i duhovnom obnovom Crkva sada priprema kraljevstvo Božje na Zemlji. Za razliku od ovog gledišta, premilenijalizam vidi da je Drugi Kristov dolazak prethodio mileniju, odvajajući tako Drugi dolazak od konačnog Suda tijekom 1000 godina. U ovom pogledu, Zemlja kakva je sada ne može se iskupiti društvenim i religijskim akcijama; stoga samo iskorjenjivanje grijeha prilikom Drugog Kristovog dolaska može pružiti rješenje za problem grijeha. Kristova vladavina tijekom milenija bit će fizička vladavina — bilo na Zemlji ili na Nebu, u zavisnosti od usvojenog gledišta — i bit će bez prisutnosti zla i grijeha.²⁶

Tijekom proučavanja knjiga Daniela i Otkrivenja, William Miller došao je do premilenijskog zaključka da će se Drugi Kristov dolazak zbiti uskoro, u njegovo vrijeme, i da će se dogoditi prije milenija. Da bi došao do ovog zaključka, Miller je izvršio neke detaljne proračune proročkih vremenskih razdoblja u Danielovoj knjizi i zaključio da će se Krist vratiti oko 1843. godine. Iako su se mnogi ljudi podsmijevali Millerovim zamršenim kronologijama, njegovi su proračuni bili vrlo slični onima njegovih suvremenika, a mnogi od ovih proračuna pojavljivali su se na marginama njihovih Biblija. Ono što je Millerove proračune razlikovalo od proračuna drugih, prema Whitney Cross, bilo je to što su njegovi bili točniji, što ih je učinilo dramatičnijim, a predviđeni događaj iznenađujućim. „Samo je na dvjema pojedinostima s dogmatskom preciznošću inzistirao: da će Krist doći i da će doći oko 1843. godine.“²⁷

Millerova predmilenijska učenja sukobila su se, međutim, s postmilenijalizmom koji se poučavao u većini etabliranih Crkava njegovog vremena. Te su Crkve očekivale zoru novog milenija mira i izobilja što će ih donijeti društvene reforme i odgoj. Charles Finney, američki revivalist iz 1820-ih i 1830-ih, sažeo je stanje očekivanja u kojima su Crkve bile kad je 1835. godine objavio: „Ako Crkva ispuni svoju dužnost, milenij bi mogao doći u ovu zemlju za tri godine.“²⁸ Povjesničar Ernest Sandeen je uhvatio raspoloženje tog vremena u ovom zapisu: „Amerika je početkom devetnaestog stoljeća bila pijana od milenija.“²⁹

Nasuprot tome, međutim, Miller je predvidio da će taj događaj biti kataklizmično uništenje svih carstava ove zemlje i svih nepokajanih grješnika. Drugim riječima, Miller je podrazumijevao da sva dobra djela Crkava nisu bila dovoljno dobra da uspostave Božje kraljevstvo na Zemlji. Tek Drugi Kristov dolazak i požar uništenja u posljednjim danima koji će pratiti Njegov povratak omogućit će uspostavu vječnog Božjeg kraljevstva. Millerova radikalna učenja izazvala su veliku promjenu u religijskoj svijesti njegovih slušatelja probudivši strah ili nadu da bi na kraju on ipak mogao biti u pravu. Osim ovog snažnog eshatološkog naglaska, sva ostala Millerova učenja i pogledi bili su vjerni prevladavajućim evanđeoskim doktrinama.³⁰

26 Za više informacija o povijesnom kontekstu milenijalizma u vrijeme Ellen White, vidi George R. Knight, *Ellen White's World* (RHPA, 1998), str. 13-18, 85-90.

27 Whitney R. Cross, *The Burned-over District: The Social and Intellectual History of Enthusiastic Religion in Western New York, 1800-1850* (Ithaca, N.Y.: Cornell University Press, 1950), str. 291.

28 Citirano u Edwin S. Gaustad, *A Religious History of America* (New York: Harper and Row, 1966), str. 151.

29 Ernest R. Sandeen, *The Roots of Fundamentalism: British and American Millenarianism, 1800-1930* (Chicago: University of Chicago Press, 1970), str. 42.

30 Cross, str. 320. Cross također objašnjava da su „svi protestanti očekivali neki veliki događaj oko 1843. godine, a nijedan kritičar sa strane službenih Crkava tog vremena nije postavio bilo kakvo ozbiljno pitanje o osnovnim načelima Millerovih proračuna“ (str. 321). Ruth Doan je također komentirala da su „Milleriti po

Eshatološki scenarij Ellen White u osnovi je slijedio stope Millerovog premilenijalizma i najbolje je opisan u njenoj knjizi *The Great Controversy* / hrv. *Velika borba*. Vjerovala je da svijet živi u posljednjim danima i da ćemo uskoro ugledati Drugi Kristov dolazak. Kao Miller, i ona je odbacila mogućnost iskupljenja zemlje pomoću društvenih reformi i prihvatila stav da će Drugim Kristovim dolaskom sa Zemlje biti iskorijenjen grijeh. Prije tog trenutka svijet će čuti poruke triju anđela iz Otkrivenja 14 (o tim će porukama biti više riječi kasnije), i svi ljudi na Zemlji donijet će konačnu odluku u vezi s evanđeoskom porukom i vjernom poslušnosti Božjim zapovijedima. Propovijedanje ovih poruka potaknut će javno mnijenje u korist ili protiv učenja Svetog pisma i dovesti do progona i nevolja onih koji žele slijediti Božju riječ. (GC, 603-612). Međutim, u ovom vremenu nevolje Božji je narod zaštićen od zla i konačno spašen u trenutku Kristovog dolaska. (*ibid.*, 613-634).

Ellen G. White je dalje objasnila da će svijet kakav poznajemo na dan Drugog Kristovog dolaska doći svome kraju. Otkupljeni koji su umrli u nadi u vječni život uskrsnut će, a živom Božjem narodu bit će podarena besmrtnost. Obje će skupine biti uznijete na Nebo, u kojemu će živjeti s Kristom 1000 godina (*ibid.*, 635-652). Za to vrijeme Zemlja ostaje pusta i nenaseljena; postaje tamnica Sotone i njegovih zlih hordi. (*ibid.*, 653-661).

Prema Ellen G. White, na kraju milenija Krist i svi iskupljeni vraćaju se na Zemlju s Novim Jeruzalemom. U tom trenutku nad svim se grješnicima izriče presuda na konačnom Sudu i zajedno sa Sotonom i njegovim anđelima oni bivaju uništeni za vječnost. Ellen G. White zastupa stav da su grijeh i zlo, grješnici i buntovni anđeli uništeni u potpunom uništenju na kraju milenija. (*ibid.*, 662-673). Za nju je anihilacionizam također isprepleten s njenim pogledom na ljudsku prirodu i uvjetnu besmrtnost. Ona se odriče platonskog koncepta besmrtnosti duše što ga, kako ona vjeruje, promiču poganizam i veći dio kršćanstva. (*ibid.*, 551-562). Umjesto toga, ona vidi uvjetnu besmrtnost kao biblijsko načelo koje ispravlja popularno zanimanje za različite oblike spiritualizma — zabludu koju je u svijet unio Sotona u Edenu. (*ibid.*, 531-534; usp. Postanak 3,4, 5). Na prirodnu se smrt čovjeka gleda kao na stanje nalik snu bez svijesti koje prekida samo uskrsnuće. (*ibid.*, 550, 557, 558). Njeno vjerovanje u uvjetnu besmrtnost ljudi isključuje vječno postojanje grješnika i zlih anđela. Prema njenom je mišljenju besmrtnost Božji dar, nagrada koja se daje samo vjernoj otkupljenoj Božjoj djeci i nikome drugome. To ju je gledište navelo da vjeruje kako je vječna smrt, tj. vječno nepostojanje, krajnja posljedica grijeha.

---

svom porijeklu bili dobri evangelički američki protestanti⁶. (Ruth Doan, *The Miller Heresy, Millennialism, and American Culture* [Philadelphia: Temple University Press, 1987], str. 215). Mnoge studije u posljednja četiri desetljeća pokazale su da je sličnost millerizma s drugim denominacijama bila i uzrok tenzija s njima. Te studije naglašavaju kako je millerizam svakako bio pokret unutar popularnog trenda k milenijaskoj groznici, revivalizmu i evangelističkom etosu koji se razvijao na objema stranama Atlantika u prvoj polovici devetnaestog stoljeća. Crossova knjiga *Burned-over District* i knjiga Davida L. Rovea *Thunder and Trumpets: Millerites and Dissenting Religion in Upstate New York, 1800-1850* (Chico, Calif.: Scholars Press, 1985) opisuju društvene i vjerske uvjete u području zapadnog New Yorka koji su pomogli nastanku millerizma. Druge studije kao što su Sandeenova *The Roots of Fundamentalism*; J.F.C. Harisonova *The Second Coming: Popular Millenarianism, 1780-1850* (London: Routledge i Kegan Paul, 1979); i Richard Cavardinov: *Transatlantic Revivalism: Popular Evangelicalism in Britain and America, 1790-1865* (Westport, Conn.: Greenwood Press, 1978) opisuju religiozne i društvene sličnosti među zemljama engleskog govornog područja tijekom početka millerizma.

Eshatologija Ellen White čvrsto je premilenijanilistička i ovisi o njenim pogledima na ljudsku prirodu, uvjetnu besmrtnost i anihilacionizam. Njen premilenijalizam, međutim, nije dispenzacionalistički. Ona odbacuje vjerovanje da je Drugi Kristov dolazak podijeljen na dva događaja, prvo na tajno odvođenje, a zatim na slavno pojavljivanje, razdvojeno razmakom od sedam godina tijekom kojih grješnici na zemlji dobivaju drugu priliku za spasenje. Drugi Kristov dolazak bit će jedinstven, vidljiv i osobni događaj. Ona također odbacuje univerzalizam i vjeruje da grješnici imaju samo ovaj život da donesu odluku u pogledu na evanđeoske poruke i ponude spasenja. Ovi stavovi, dakle, utječu na njenu snažnu potvrdu da je misija Crkve širiti evanđelje svim ljudima i narodima na Zemlji.

Paradoksalna je, međutim, posvećenost Ellen G. White zdravstvenoj reformi, odgoju i obrazovanju te društvenom i osobnom blagostanju. S obzirom na njen naglasak na premilenijalizmu i potpunom uništenju Zemlje i njenih blaga za Drugog Kristovog dolaska, pomalo je zbunjujuće da je u svojim spisima i službi posvetila toliko mjesta unapređenju zdravlja i uravnoteženog i umjerenog načina života (pogledajte njene knjige *The Ministry of Healing* / hrv. *Služba liječenja* i *Counsels on Health* / hrv. *Savjeti o zdravlju*) — tako da danas adventisti žive u prosjeku pet do deset godina dulje od opće populacije.³¹ Ona je poticala i razvoj ogromnog i opsežnog obrazovnog sustava (vidi njene knjige *Education* / hrv. *Odgoj i Counsels to Parents, Teachers, and Students* / hrv. *Savjeti roditeljima, nastavnicima i učenicima*), unapređivala je lokalne aktivnosti i reforme (vidi njene knjige *Welfare Ministry* / hrv. *Evangelizacija dobroćinstvima* i *Temperance* / hrv. *Umjerenost*) i pomogla u razvoju prilično velike i dobro strukturirane crkvene organizacije (vidi mnoga njena svjedočanstva u *Testimonies to the Church* / hrv. *Svjedočanstvima za Crkvu*). Iako je Ellen G. White vjerovala u kataklizmički skori Kristov dolazak, ona je isto tako sigurno pomogla i u uspostavljanju značajnog adventističkog „kraljevstva“ na Zemlji. Njen naglasak na svim ovim društvenim aktivnostima i reformama, međutim, treba shvatiti u kontekstu njene misiološke misli. Ellen G. White je vjerovala da je misija Crkve nastavak Kristovog djelovanja – koji se bavio poučavanjem i iscjeljivanjem. Ta misija širenja evanđelja i poruke triju anđela po cijelom svijetu bila bi djelotvornija i uspješnija ako bi se doticala svih vidova ljudskog života. Dakle, reforme u zdravstvu i umjerenosti, odgoju i socijalnom blagostanju sastavni su aspekti i funkcije u misiji Crkve da objavi poruku ljubavi i spasenja svijetu koji umire i kome je prijeko potrebna nada. Njena eshatologija utječe na njene misiološke poglede, što opet pokreće i njenu društvenu misao.

II. Teološke teme u spisima Ellen G. White

Nakon rasprave o pravcima mišljenja koji su utjecali na spise Ellen G. White, sada je prikladno istaknuti glavne teme koje se nalaze u njenim spisima. Iako su tijekom godina ljudi u njenim spisima prepoznavali različite teme, George Knight je 1996. godine bio prvi koji je objavio popis sedam teoloških tema, i one se nalaze u posljednjem poglavlju njegove knjige *Meeting Ellen White: A Fresh Look at Her Life, Writings, and Major Themes* / hrv. *Upoznavanje s Ellen*

---

31 Jedan nedavni izvještaj o odnosu između načina života adventista sedmog dana i dugovječnosti je članak Dan Buetnera „Tajne dugog života“, National Geographic 208, br. 5 (studeni 2005): 2-27.

White: svjež pogled na njen život, spise i glavne teme. U uvodu ovog poglavlja Knight komentira: „[Ove teme] predstavljaju zamisli koje nam pomažu u razumijevanju njene teologije i njenog tereta kako za život pojedinaca tako i za život Crkve. Također, one integriraju različite pravce njenog razmišljanja u jedinstvenu mrežu koncepata koji priskrbljuju interpretativni okvir ne samo za pojedinačne dokumente već i za cijele sektore u njenim spisima (kao što su zdravlje, odgoj i obrazovanje i obiteljski život).“³²

Slažem se s Knightovom tvrdnjom da unatoč tome što Ellen G. White nije bila obrazovana teologinja, ona je u svojim spisima ipak koristila brojne teološke teme kako bi izrazila svoje zamisli, organizirala savjete pojedincima i Crkvi i pisala ili komentirala biblijske teme. Na početku svoje službe nije namjeravala koristiti te teme kao interpretativni okvir za svoje spise, ali kako su joj spisi postajali sve obimniji, te su teme dobivale sve veći naglasak i polako su postajale sve vidljivije te se i ugradile u različite pravce njenog razmišljanja. Te su teme toliko povezane u njenim spisima da ih je bilo teško tretirati odvojeno a da se ne ponovi ono što je već rečeno.

Božja ljubav

Teme o Božjoj ljubavi i velikoj borbi između Krista i Sotone temeljne su teme u teologiji Ellen G. White. Od tih dviju Knight ističe da je „možda središnja i najsveobuhvatnija tema“ u njenim spisima ona o „Božjoj ljubavi“.³³ To je tema koju Ellen G. White više puta spominje i razmatra u svojim knjigama. Upravo ta tema pruža kontekst za iznošenje šireg kazivanja o velikoj borbi i služi kao teološko hermeneutičko načelo za razumijevanje njenih spisa. Božja je ljubav postojala prije stvaranja bilo kog drugog bića i prije podizanja Sotonine pobune.

Kao što je već ranije spomenuto, najpoznatija je serija knjiga Ellen G. White serija u pet svezaka pod naslovom *Conflict of the Ages* / hrv. Vjekovni sukob. Ta je serija nastajala tijekom godina dok je čitateljima otkrivala svoje razumijevanje velike borbe između dobra i zla, od pada Lucifera na Nebu do Nove Zemlje na kraju vremena. Prvi i posljednji svesci ove serije, *Patriarchs and Prophets* (1890) / hrv. *Patrijarsi i proroci* i *The Great Controversy* (1888) / hrv. *Velika borba*, napisani su 1880-ih i ističu prožimanje ovih dviju dominantnih tema. Izraz „Bog je ljubav“ pojavljuje se u prve tri riječi u knjizi *Patriarchs and Prophets* (str. 33.) i u posljednje tri riječi u knjizi *The Great Controversy* (str. 678.). Očito je Ellen G. White držala na umu određeni cilj kad je govorila o Božjoj ljubavi na početku i na kraju svog metanarativa. Božja ljubav pojavljuje se kao središnja žarišna točka svemirske borbe između dobra i zla, a i kao hermeneutičko načelo za razumijevanje njene misli. Također pruža kontekst za iznošenje njenog cjelokupnog kazivanja o velikoj borbi.

Važna je i činjenica da je ovo hermeneutičko načelo postalo očito u njenim spisima o velikoj borbi tek kasnije u njenom životu. Njena prva knjiga o velikoj borbi — prvi svezak knjige *Spiritual gifts* / hrv. *Duhovni darovi* — ni jednom ne spominje rečenicu *Bog je ljubav*. A opis „zakona ljubavi“ na dvjema stranicama kojim se otvara serija Vjekovni sukob u *Pa-*

---

³² Knight, *Meeting Ellen White*, str. 109.

³³ *Ibid.*, str. 109, 110.

triarchs and Prophets (str. 34, 35) ne nalazi paralelu ni u jednom od njenih ranijih spisa u *Spiritual Gifts* (sv. 1) ili u *Spirit of Prophecy* (sv. 1). Čini se bjelodanim da je, dok je pojačavala svoj narativ o velikoj borbi, počela uviđati Božji karakter kao glavno načelo artikulacije tog svemirskog sukoba. Ono što se možda nije činilo očitim u početku postalo je istaknutije u njenim kasnijim spisima.

Druge knjige također ističu ovaj naglasak na Božjoj ljubavi. Prvo poglavlje knjige *Steps to Christ* / hrv. *Koraci ka Kristu* ili *Put Kristu*, počinje ovim riječima: „Priroda i otkrivenje podjednako svjedoče o Božjoj ljubavi.“ (str. 9). „Svijet, iako pao u grijeh,“ nastavlja ona, „ne iskazuje samo žalost i bijedu. U samoj prirodi postoje poruke nade i utjehe. Čkalj je posut cvjetovima, a trnje je prekriveno ružama. 'Bog je ljubav' ispisano je na svakom raspuklom pupoljku, na svakoj vlati trave.“ (SC, 9, 10). Ipak, Ellen G. White ističe da stvari u prirodi na ovom grješnom svijetu „nesavršeno predstavljaju Njegovu ljubav.“ (SC, 10). Stoga je najviša i najjasnija ilustracija Božje ljubavi Isus, koji je došao na ovaj svijet da nas spasi od naših grijeha. (SC, 10-13).

U prvom poglavlju knjige *The Desire of Ages* / hrv. *Čežnja vjekova* ona ističe da je Isus „došao otkriti svjetlost Božje ljubavi“ (str. 19). „Izbavljena i bezgrešna bića u Kristovom će križu naći svoj nauk i svoju pjesmu. Vidjet će se da je slava koja blista s Kristovog lica slava samopožrtvovne ljubavi. U svjetlosti s Golgote vidjet će se da je zakon te ljubavi pune samoodricanja zakon života za Zemlju i Nebo; da ljubav koja 'ne traži svoje' ima svoj izvor u Božjem srcu; i da se u Onome koji je bio krotak i ponizan otkriva karakter Onoga koji prebiva u svjetlosti kojoj nijedan čovjek ne može pristupiti.“ (DA, 19, 20). Na posljednjoj stranici *The Desire of Ages* njen je zaključak da je Kristovom žrtvom „ljubav pobijedila“. (DA, 835).

I na kraju knjige *The Great Controversy* njene zaključne misli isto tako upućuju na budućnost i obećanje vječnog otkupljenja između prirode i Boga. „Velika borba je završena. Grijeha i grješnika više nema. Cijeli je svemir čist. Sklad i radost ispunjavaju beskrajno djelo stvaranja. Od Onoga koji je sve stvorio teče život, i svjetlost, i radost u sva prostranstva bezgraničnosti. Od najsitnije čestice do najvećeg svijeta, sve stvoreno, živo i neživo, u svojoj nepomućenoj ljepoti i savršenoj radosti objavljuju *Bog je Ljubav*.“ (str. 678).

Velika borba

Usko povezana s tom prvom temom Božje ljubavi jest tema velike borbe, misao da je svemir uhvaćen u kozmički sukob između Boga i sila zla, i da se taj sukob zbiva na zemlji u nadmetanju za odanost čovječanstva. Ellen G. White višeput naglašava da je žarišna točka te velike borbe Sotonin cilj da pogrešno predstavi Božji karakter pun ljubavi. „Povijest velikog sukoba između dobra i zla“, napisala je na početku knjige *Patriarchs and Prophets*, „prikazuje Božju nepromjenjivu ljubav otkada je sukob prvi put započeo na Nebu pa sve do konačnog slamanja pobune i potpunog uklanjanja grijeha“. (str. 33). „Sotona je naveo ljude da Boga zamišljaju kao biće kome je glavna odlika stroga pravda — nekoga tko je strog sudac, oštar i zahtjevan vjerovnik“, tvrdila je ona u knjizi *Koraci prema Kristu*. „On je prikazao Stvoritelja kao biće koje pakosnim okom gleda uočavajući greške i propuste ljudi kako bi mogao izreći osudu nad njima.“ (str. 11; usp. Ed, 190).

U svjetlu tih misli u *Koracima prema Kristu* i na drugim mjestima, Herbert Douglass smatra temu velike borbe Ellen G. White „konceptualnim ključem“ za razumijevanje najvećih pitanja čovječanstva u vezi s porijeklom života i razlozima postojanja dobra i zla, patnje i smrti. Ta tema, tvrdi on, omogućuje Ellen G. White oslikavanje pozadine za razvoj zla tijekom kazivanja o Luciferovoj pobuni protiv Božje vladavine. „Sotonin je argument da se Bogu ne može vjerovati, da je Njegov zakon strog i nepravedan, i da je zbog toga Zakonodavac nepravedan, strog i samovoljan. Za razliku od Lucifera, Božja je namjera u tom sukobu: (1) da pred cijelim svemirom pokaže prirodu Sotonine pobune i, da čineći to, obrani svoj karakter, kao i (2) da u ljudima vrati prvobitni božanski lik.³⁴ „Potvrda Božje pravičnosti i pouzdanosti“, zaključuje Douglass, „zajedno s konceptom obnove kao svrhom evanđelja unijelo je biblijsku svježinu u teološki sustav Ellen G. White i priskrbilo koherentnost svim drugim aspektima njenog učenja.“³⁵

Ispisivanje kazivanja o tijeku velike borbe između Krista i Sotone od strane Ellen G. White zauzelo je znatan dio njenog vremena između 1858. g. i smrti 1915. godine. U ožujku 1858. imala je viđenje u kojoj je dobila upute da napiše događaje što ih je vidjela. Usred osobnih nevolja, ona je te godine napisala prvi svezak knjige *Spiritual Gifts / hrv. Duhovni darovi*, u kome je sumirala važna razdoblja ljudske povijesti od Luciferovog pada na Nebu do obnovljene Zemlje. Ona je prvi put u svojim spisima otkrila da se u kozmosu događa sukob svemirskih razmjera, nevidljiva borba između sila dobra i zla za kontrolu čovječanstva i konačnu sudbinu univerzuma.³⁶

Prema Ellen G. White, pogrešno predstavljanje Božjeg karaktera od strane Sotone suštinsko je pitanje velike borbe, ali i dio Sotoninog izazova za Božji karakter ljubavi i pravde kao i za Njegov zakon - pravi prikaz Njegovog karaktera. Ellen G. White razumije da je Sotonin cilj i da pogrešno predstavi i iskrivi Božji zakon. Po njenom mišljenju, Božji karakter i Njegov zakon nisu dva odvojena elementa te borbe; Božji zakon je odsjaj Njegovog karaktera. Dakle, „Sotona predstavlja Božji zakon ljubavi kao zakon sebičnosti. On izjavljuje kako je nemoguće biti poslušan njegovim zapovijedima.“ (DA, 24). „Od samog početka velike borbe na Nebu,

34 Herbert E. Douglass, *Messenger of the Lord* (PPPA, 1998), str. 256, 257. Vidi također Joseph Battistone, *The Great Controversy Theme in E. G. White Writings* (Berrien Springs, Mich.: Andrews University, 1978).

35 Douglass, str. 257.

36 U sljedećim vizijama tijekom sljedećih godina dobivala je dodatne detalje o različitim fazama ovog natprirodnog sukoba, a 1864. godine objavljeni su 3. i 4. svezak *Spiritual Gifts*, koji se sveobuhvatnije bave padom Lucifera, stvaranjem svijeta, padom Adama i Eve, životima patrijaraha i iskustvom Izraela. (Drugi svezak, objavljen 1860. godine, bio je autobiografsko djelo.) Krajem 1860-ih White je odlučila proširiti ono što je napisala u *Spiritual Gifts* i napisati novu seriju u četiri sveska od oko 400 stranica, svaki pod nazivom *The Spirit of Prophecy* i cijela je serija bila tako zamišljena (2, 297). Ta serija pokriva biblijske i povijesne događaje od pada Lucifera na Nebu do kraja Solomonove vladavine (sv. 1.), o Kristovom životu od Njegovog rođenja do trijumfalnog ulaska u Jeruzalem (sv. 2.), i stradanju, smrti i uskrsnuću Krista i o ranoj Crkvi (sv. 3.). Četvrti svezak, objavljen 1884. godine, nosio je podnaslov (u prijevodu) *Velika borba između Krista i Sotone od razorenja Jeruzalema do kraja borbe*. Posljednji koraci u razvoju njenog izlaganja teme velike borbe počeli su s novom revizijom 4. sveska *The Spirit of Prophecy*. Ovaj novi svezak objavljen je 1888. godine i nosio je naslov *The Great Controversy Between Christ and Satan / hrv. Velika borba između Krista i Sotone*. Nakon toga, Ellen White je proširila druge sveske serije *The Spirit of Prophecy* u ono što je postalo poznato kao serijal *Conflict of the Ages*. Vidi napomenu iznad.

Sotonina je namjera bila da zbaci Božji zakon. Da bi to postigao, on se pobunio protiv Stvoritelja i, iako je bio zbačen s Neba, nastavio je isti sukob na Zemlji. Cilj ka kome je uporno težio bio je prevariti ljude i tako ih navesti da prestupe Božji zakon. Bilo da to bude postignuto potpunim odbacivanjem Zakona ili odbacivanjem jednog od njegovih propisa, rezultat će na kraju biti isti.“ (GC, 582).³⁷

Ključ za razumijevanje koncepta velike borbe kod Ellen G. White jest isto tako i naglasak koji ona stavlja na slobodu izbora koju je Bog dao svim stvorenim inteligentnim bićima. Kad je pobuna počela na Nebu, Bog je lako mogao uništiti sve protivnike, ali bi na taj način, vjeruje ona, bacio sjenku na svoju vladavinu i dao izvjesnu vjerodostojnost Sotoninim optužbama.

„Stanovnici Neba i svjetova, budući da nisu bili spremni shvatiti prirodu ili posljedice grijeha, tada nisu mogli uvidjeti Božju pravdu u uništenju Sotone. Da je njegovo postojanje odmah izbrisano, neki bi služili Bogu iz straha, a ne iz ljubavi. Utjecaj varalice ne bi bio potpuno uništen niti bi duh pobune bio potpuno iskorijenjen. Za dobro cijelog svemira tijekom beskonačnih vjekova on mora potpunije razviti svoja načela, kako bi njegove optužbe protiv božanske vlasti sva stvorena bića mogla sagledati u njihovom pravom svjetlu tako da bi pravda i Božja milost, kao i nepromjenjivost Njegovog zakona, mogli zauvijek biti neosporeni.“ (PP, 42).

Ova sloboda izbora dana andeoskim bićima dodijeljena je i ljudskom rodu prilikom stvaranja. Iako stvoreni sveti i nevini, Adam i Eva nisu bili zaštićeni od mogućnosti da počine nepravdu. „Bog ih je stvorio slobodnim moralnim posrednicima, sposobnim cijeniti mudrost i blagonaklonost Njegovog karaktera i pravednost Njegovih zahtjeva, i da ih s potpunom slobodom prigrlje ili mu uskrate poslušnost.“ (PP, 48). U tom kontekstu Ellen G. White daje najvredniji teološki doprinos razumijevanju Božjeg karaktera. Dok Sotona koristi laži i prijevaru da bi ispunio svoju namjeru protiv Boga i Njegove vladavine, Bog s druge strane koristi samo uvjerenje prepuno ljubavi. On nikoga ne nagoni da mu služi. Kao što je već spomenuto, taj je koncept osnova i njenog razumijevanja vjerske slobode.

Da bi se otkrio pravi Božji karakter i da bi se odgovorilo na Sotonine optužbe protiv Božjeg zakona, Krist je došao na Zemlju kako bi iskupio čovječanstvo. (SC, 11). „Kristov čin umiranja za spasenje čovjeka nije samo ljudima učinio Nebo dostupnim već je pred cijelim svemirom opravdao Boga i Njegovog Sina u njihovom suočavanju sa Sotoninom pobunom. Taj je čin uspostavio vječnost Božjeg zakona i otkrio prirodu i posljedice grijeha. Od samog početka velika borba se vodila oko Božjeg zakona. Sotona je nastojao dokazati da je Bog nepravedan, da je Njegov zakon pogrešan i da dobro svemira zahtijeva promjenu Zakona. Napadajući Zakon imao je cilj srušiti autoritet njegovog Autora. U borbi se trebalo pokazati jesu li božanski zakoni manjkavi i podložni promjenama, ili savršeni i nepromjenjivi.“ (PP, 69; usp. DA, 24-26).

Zajedno s temom ljubavi prema Bogu, ova tema pruža teološki okvir koji daje pravac i kontekst ostalim spisima Ellen G. White.³⁸ Prema Georgeu Knightu, „koncepti Božje ljubavi

---

37 Za kratku analizu kako je Ellen G. White razumjela sve Sotonine optužbe vidi Herbert E. Douglass, *God at Risk: The Cost of Freedom in the Great Controversy* (Roseville, Calif.: Amazing Facts, 2004), str. 37-41.

38 Za više informacija o temi velike borbe, pogledajte Frank B. Holbrook, “The Great Controversy,” u R.

i velike borbe dovode do treće teme koja prožima spise Ellen G. White i povezuje sve te različite teme u jednu cjelinu. Ta treća tema se usredotočuje na Isusa, Njegovu smrt na križu i spasenje Njegovom milošću.”³⁹

Isus, Njegova smrt i služba na Nebu

Prema Ellen G. White, Isus nije bio samo pobjednički Otkupitelj nad silama zla već i njen vrlo osobni prijatelj, jednako kao i Spasitelj koji je umro na križu za svakog pojedinog pripadnika ljudskog roda. Njeno blisko poznavanje Isusa kao osobnog Spasitelja proteže se na sve aspekte njenog kazivanja o Njegovoj smrti i spasenju što ga je donio čovječanstvu.

Prema Ellen G. White, Božji najvažniji prikaz Njegove ljubavi u velikoj borbi bio je u tome što je poslao Isusa da otkupi čovječanstvo. „Da bi uklonio ovu mračnu sjenku, otkrivajući svijetu beskrajnu Božju ljubav, Isus je došao kako bi živio među ljudima.“ (SC, 11). Nakon pada Adama i Eve, Krist se obvezao da će otkupiti čovječanstvo od prijestupa Božje zapovijedi. Plan otkupljenja začet je iz božanske ljubavi prema čovječanstvu. „Prekršeni Božji zakon zahtijevao je život grješnika“, tvrdila je Ellen G. White. „U cijelom svemiru postojao je samo jedan koji je mogao, u ime čovjeka, zadovoljiti njegove zahtjeve. Budući da je božanski zakon svet kao i sam Bog, samo je Onaj koji je jednak Bogu mogao izvršiti otkupljenje za njegovo kršenje. Nitko osim Krista nije mogao otkupiti palog čovjeka od prokletstva zakona i ponovo ga dovesti u sklad s Nebom. Krist će preuzeti na sebe krivicu i sramotu grijeha.“ (PP, 63).

Ellen G. White je 1901. godine opisala teološki značaj Kristove smrti izjavom koja odražava kristološku dubinu i fokus njene misli: „Kristova žrtva pomirenja uslijed grijeha velika je istina oko koje se okupljaju sve druge istine. Da bi bila pravilno shvaćena i cijenjena, svaka istina u Božjoj riječi, od Postanka do Otkrivenja, mora se proučavati u svjetlosti koja sija s križa na Golgoti. Pred vas postavljam velik i veličanstven spomenik milosrđa i obnovljenja, spasenja i otkupljenja – Sina Božjeg podignutog na križ. To treba biti temelj svakog govora naših propovjednika.“ (GW, 315).

Ellen G. White jasno je i dosljedno u svojim spisima promatrala Kristove patnje i smrt kao ključne događaje plana spasenja. Vjekovima teolozi pokušavaju objasniti svrhu i značenje Kristove smrti. Predloženo je više teorija, od subjektivnog socinijanskog egzemplarnog modela do objektivne anselmske teorije zadovoljenja raspravljalo se o mnoštvu argumenata koji podupiru ili odbacuju različite vidove ovih teorija. Međutim, mnogi su znanstvenici zajedno s Leonom Morrisom tvrdili da su razlozi za Kristovu smrt toliko višestruki da nijedna teorija do kraja ne obujmljuje sveobuhvatnost onoga što je Bog namjeravao učiniti ili postići na križu.⁴⁰ Ono što je možda najfascinantnije jest otkriti da je Ellen G. White

---

Dederen, ur., *Handbook of Seventh-day Adventist Theology* (RHPA, 2000), str. 980-1009.

39 Knight, *Meeting Ellen White*, str. 113.

40 Leon Morris, *Glory in the Cross: A Study in Atonement / Slava na križu: Studija o otkupljenju*; Grand Rapids: Baker Book House, 1966), str. 80. Morris navodi: „Kršćanima je teško, kao što smo rekli, dati potpuni izvještaj o otkupljenju, i nije iznenađujuće što je razvijeno toliko mnogo teorija. Realnost je ogromna i duboka, a sva naša shvaćanja o njoj su samo djelomična. Šteta se nanosi kada se inzistira - kao što je to često bilo u prošlosti, a u nekim dijelovima i u sadašnjosti - da bilo koja teorija pokriva sve činjenice. Velika

prihvatila sve glavne teorije pomirenja i stoga je podržala široko razumijevanje razloga za Golgotu.

Najosnovniji aspekt teologije pomirenja Ellen G. White usredotočuje na Kristovu smrt kao na prikaz Božje ljubavi prema izgubljenom čovječanstvu. „Tko može shvatiti ljubav koja se ovdje pokazuje?“, zapisala je 1869. godine. „Sve to kao posljedica grijeha! Ništa nije moglo navesti Krista da ostavi svoju čast i uzvišeni položaj na Nebu i dođe na grješni svijet, da bude zanemaren, prezren i odbačen od onih koje je došao spasiti, i konačno stradati na križu, ništa osim vječne, ljubavi pomirenja, koja će zauvijek ostati tajna.“ (2T, 207). A još više, ona je potvrdila da takav prikaz Božje ljubavi vrši i snažan moralni utjecaj na čovječanstvo i preobražava srca ljudi koji dopuštaju da ih dodirne Kristov život i smrt. „Ovim su obuhvaćeni vječni interesi. Grijeh je biti miran i ravnodušan o ovoj temi. Prizori s Golgote pozivaju na najdublje osjećaje. Bit će vam oprošteno ako pokažete oduševljenje za ovu tematiku. ... Razmišljanje o neusporedivim dubinama Spasiteljeve ljubavi treba ispuniti um, dodirnuti i rastopiti dušu, oplemeniti i uzdignuti osjećaje i potpuno preobraziti cijeli karakter.“ (2T, 213). Također je napisala da će razmišljanje o događajima na Golgoti „probuditi nježne, svete i žive osjećaje u srcu kršćanina“ i ukloniti „ponos i samouzdizanje“ (2T, 212).

Godinama kasnije, Ellen White je ponudila istu temu kao početnu točku za svoju knjigu *The Desire of Ages* / hrv. *Čežnja vjekova*: „On je došao na naš svijet da bi pokazao ovu [Božju] slavu. Ovoj zemlji pomračenoj grijehom On je došao otkriti svjetlost Božje ljubavi — da bude 'S nama Bog'... U svjetlosti s Golgote vidjet će se da je zakon samopožrtvovne ljubavi zakon života za Zemlju i Nebo; da ljubav koja 'ne traži svoje' ima izvor u Božjem srcu.“ (str. 19, 20). Isti osjećaji odjekuju u knjizi *Patriarchs and Prophets* / hrv. *Patrijarsi i proroci*. Navodeći 1. Ivanovu 4,16. ona otpočinje svoju seriju Vjekovni sukob izjavom „Bog je ljubav“, a zatim potvrđuje da je „povijest velikog sukoba između dobra i zla, od trenutka kad je započela na Nebu do konačnog svrgavanja pobune i potpunog iskorjenjivanja grijeha, također prikaz nepromjenjive Božje ljubavi.“ (str. 33).

Ellen G. White također je potvrdila da Golgota predstavlja obranu Božjeg karaktera, Njegovog zakona i pravedne vladavine. „Njegova smrt nije učinila Zakon neučinkovitim; nije umanjila Zakon, nije umanjila njegove svete tvrdnje, niti umanjila njegovo sveto dostojanstvo. Kristova smrt je proglasila pravdu Zakona Njegovog Oca u kažnjavanju prijestupnika, jer je On sam pristao pretrpjeti kaznu Zakona kako bi spasio palog čovjeka od njegovog prokletstva. Smrt Božjeg ljubljenog Sina na križu pokazuje nepromjenjivost Božjeg zakona. ... Kristova smrt je opravdala zahtjeve Zakona.“ (2T, 201). U knjizi *The Desire of Ages* / hrv. *Čežnja vjekova*, Ellen G. White je tvrdila da je Kristova smrt obranila Božji karakter, Zakon i vladavinu od svih Sotoninih optužbi. „Na početku velike borbe“, zapisala je ona, „Sotona je izjavio da se Božji zakon ne može poštovati.“ (str. 761). Ali, „Svojim životom i smrću, Krist je dokazao da Božja pravda nije uništila Njegovu milost, već da se grijeh može oprostiti i da je Zakon pravedan te da se može savršeno održati. Sotonine optužbe su pobijene. Bog je dao čovjeku nepogrešiv dokaz svoje ljubavi.“ (DA, 762).

činjenica na kojoj Novi zavjet inzistira jest da je otkupljenje višestrano i stoga potpuno primjereno za svaku potrebu.“ (ibid.)

Od vremena rane Crkve, klasična teorija pomirenja tvrdi da je Golgota bila znak Kristove konačne pobjede nad silama zla i Sotone. Takav je stav imala i Ellen G. White. Na križu, „Sotona je bio poražen. Znao je da je njegovo kraljevstvo izgubljeno.“ (2T, 211). Ellen G. White je posvetila cijelo poglavlje ovoj temi u knjizi *The Desire of Ages*. U ovom poglavlju ona je nedvosmisleno potvrdila da je Kristova smrt na križu bila od Boga određeno sredstvo da se zado-bije pobjeda nad silama zla i Sotone. „Krist se nije odrekao svog života sve dok nije izvršio djelo koje je došao izvršiti, i svojim je dahom na rastanku uzviknuo: 'Svršeno je!'... Bitka je dobivena. ... Cijelo je Nebo trijumfiralo u Spasiteljevoj pobjedi. Sotona je poražen.“ (str. 758).

Prema Ellen G. White, Kristova je smrt također bila i zamjenička žrtvena smrt; Krist je pretrpio našu kaznu za grijeh, umro je našom smrću i ponio naše grijeh. „Krist je pristao umrijeti umjesto grješnika, da bi čovjek, životom u poslušnosti, mogao izbjeći kaznu Božjeg zakona.“ (2T, 200, 201). Na Golgoti „slavni Otkupitelj izgubljenog svijeta trpio je kaznu zbog čovjekovog prijestupa Očevog zakona“. (2T, 209). „Grijesi svijeta bili su na Njemu. On je patio umjesto čovjeka kao prijestupnik Zakona svog Oca.“ (2T, 203). Komentirajući Abelovu žrtvu, ona je napisala u knjizi *Patriarchs and Prophets*: „U prolivenoj krvi on [Abel] gledao je na buduću žrtvu, na Krista koji umire na križu Golgote; i uzdajući se u otkupljenje koje se trebalo izvršiti imao je svjedočanstvo da je pravedan i da je njegova žrtva prihvaćena.“ (str. 72). No možda najjasnija takva izjava Ellen G. White je sljedeća iz 1901. godine: „On [Otac] je postavio križ između Neba i Zemlje, i kad je Otac vidio žrtvu svog Sina, poklonio se pred njom u znak priznanja njenog savršenstva. „Dosta je“, rekao je. „Pomirenje je postignuto.“ (RH, 24. rujna 1901). Ellen G. White je vjerovala da je Krist i žrtva i svećenik na križu, i da je stoga mogao prinijeti žrtvu otkupljenja na oltaru Golgote. „Kao što je prvosvećenik odložio svoju raskošnu prvosvećeničku odoru i služio u bijeloj platnenoj odjeći običnog svećenika, tako se Krist ispraznio i uzeo obličje sluge, i prinio žrtvu, sebe svećenika, sebe žrtvu.“ (RH, 7. rujna 1897).

Ellen G. White je također tvrdila da je Kristova zamjenička žrtvena smrt sredstvo kojim se grješnici mogu opravdati vjerom. Njena je klasična izjava u knjizi *The Desire of Ages* jasna: „S Kristom se postupalo onako kako mi zaslužujemo, da bi se prema nama postupalo kako On zaslužuje. On je osuđen za naše grijeh, u kojima nije imao udjela, da bismo mi bili opravdani Njegovom pravdom, u kojoj nismo imali udjela. On je pretrpio smrt koja je bila naša, da bismo mi primili život koji je bio Njegov. „Ranama Njegovim mi smo iscijeljeni.“ (str. 25; vidi 8T, 208, 209 za varijantu ovog važnog ulomka).

Jedan od posljednjih aspekata otkupljenja, i možda jedan od prvih koji će biti odbačen u našem suvremenom svijetu, jest razumijevanje da je Krist umro da bi odvratio Božji pravedni gnjev usmjeren prema grijehu i grješnicima. Našem je suvremenom senzibilitetu neugodna zamisao da Bog zahtijeva da netko, Njegov Sin, umre umjesto nas kako bi se ublažio Njegov gnjev. Ipak, apostol Pavao je pisao o Kristovoj žrtvi kao otkupljenju za naše grijeh upravo s obzirom na Božji gnjev i osudu prema grješnicima (Rimljanima 1, 18; 3, 24, 25; 5, 9). Da je Krist u naše ime i umjesto nas ponio Božji gnjevni sud prema grješnicima, jasno je podržala i Ellen G. White. „Da su smrtnici mogli gledati čuđenje i tugu anđeoskih vojski dok su promatrali Oca kako u tihoj tuzi odvrća svoje snopove svjetlosti, ljubavi

i slave od ljubljenog Sina iz svojih njedara, bolje bi razumjeli koliko je grijeh uvredljiv u Njegovim očima. Mač pravde sada je trebao biti podignut na Njegovog dragog Sina.“ (2T, 207). U knjizi *The Desire of Ages* Ellen G. White dodatno je razjasnila svoje razumijevanje kako je Isus nosio Božji gnjev na križu. „Preko Isusa, Božja se milost pokazala ljudima; ali blagodat ne ostavlja postrani pravdu. Zakon otkriva osobine Božjeg karaktera tako da se nije moglo promijeniti nijedno njegovo slovo niti potezić da bi se izašlo ususret čovjeku u njegovom palom stanju. Bog nije promijenio svoj Zakon, ali je žrtvovao samog sebe, u Kristu, za čovjekovo otkupljenje. 'Bog bješe u Kristu, i pomiri svijet sa sobom.'“ (str. 762). U razumijevanju tog koncepta otkupljenja kod Ellen G. White ne postoji dihotomija ili nepomirljiv ponor između Božje ljubavi i Njegove pravde. Ona ne vjeruje da je na križu Isus pokušavao utjecati na Boga Oca da zavoli čovječanstvo. Umjesto toga, On je bio samopo-žrtvovni Bog koji se odrekao sebe da bi iskupio izgubljeno čovječanstvo. „Ova velika žrtva nije podnesena zbog toga da u Očevom srcu uspostavi ljubav prema čovjeku, niti da ga učini voljnim da spasi. Ne, ne! 'Jer Bogu tako omilje svijet da je sina svojega Jedinorođenca dao.' Ivan 3, 16. Otac nas ljubi, ne zbog velike žrtve otkupljenja, već upravo zato što nas je volio, postarao se za žrtvu otkupljenja.“ (SC, 13).

Ovim izjavama koje su obuhvaćale njenu višegodišnju službu, Ellen G. White je potvrdila važnost i središnje mjesto Golgote u svojoj teologiji pomirenja. Ona je nedvosmisleno izjavila da je pomirenje izvršeno na križu. Kristova smrt na križu pokazala je Božju ljubav prema čovječanstvu i utjecala na moralno ponašanje čovječanstva; ona je potvrdila Božji karakter, Zakon i vladavinu, trijumfiral nad silama zla i Sotone, bila je određena žrtvena zamjena da bi se čovječanstvo otkupilo od grijeha i omogućilo opravdanje vjerom, kao i umilostivio Božji gnjev protiv grijeha.

Kao i mnogi njeni suvremenici, Ellen G. White se bojala da će iskrivljen pogled na pomirenje dovesti do antinomijanizma i nemorala. Ipak, ona je naglašavala utjecaj Kristovih stradanja na nečiji život od Njegovog utjelovljenja sve do Golgote kao protuotrov za sve ove probleme. Istinsko razumijevanje križa i Božjeg karaktera navest će čovjeka na razumijevanje da se Božji zakon ne može poništiti ili ukinuti na križu; ustvari, Krist je morao umrijeti zato što se Božji zakon nije mogao promijeniti. Vjerovala je da će potpuna i točna slika Kristovog stradanja i smrti u korist grješniku utjecati i na to da se pokajnik obrati Bogu i doživi preobražaj života.

Međutim, moramo se čuvati da ne ostavimo dojam da stavovi Ellen G. White o pomirenju obuhvaćaju samo misli upućene ka križu. Njeno razumijevanje pomirenja bilo je, svakako, usmjereno ka križu, ali je isto tako obuhvaćalo i biblijsko razumijevanje Kristove zastupničke službe na Nebu. Nekoliko će primjera ilustrirati tu njenu misao. „Kristovo posredovanje u korist čovjeku u gornjem svetištu od suštinskog je značaja za plan spasenja kao što je to bila i Njegova smrt na križ. Svojom smrću On je započeo to djelo što ga je nakon svog uskrsnuća i uzašašća otišao završiti na Nebu.“ (GC, 489). Uz istu misao, napisala je 1893. godine: „Isus je naš veliki prvosvećenik na Nebu. I što On radi? — On obavlja posredovanje i pomirenje za svoj narod koji vjeruje u Njega.“ (RH, 22. kolovoza 1893). Izjave poput ovih upućuju da njeno razumijevanje pomirenja obuhvaća i Kristovu službu na Nebu.

Pregled spisa Ellen G. White otkriva da je riječ *pomirenje* koristila na tri različita načina, od specifičnog, usredištenog, sve do vrlo širokog značenja. U znatnom broju slučajeva ta se riječ koristi da opiše Golgotu kao potpuno pomirenje. (Usp. PP, 72; ST, 25. kolovoza 1887; ST, 30. prosinca 1889; ST, 28. lipnja 1899; RH, 24. rujna 1901). U ovim slučajevima značenje pomirenja je specifično i usredotočeno na jedan događaj - na križ. Na drugim mjestima riječ *pomirenje* sadrži šire značenje i obuhvaća djelo pomirenja Kristove prvosvećeničke službe u nebeskom Svetištu. U tim slučajevima ona govori o Kristu koji je služio milostima svoje žrtve pomirenja u ime grješnika koji se kaju. (Usp. Ms 29, 1906, u 7a BC, 477; EW, 260) ili, u nekoliko slučajeva također se odnosi na ovo Kristovo djelo kao na pomirenje. (Usp. FE, 370; Ms 69, 1912, u MR 11, 54). Kristova se nebeska služba stoga promatra kao sastavni dio Njegovog djela pomirenja i otkupljenja. Izjava iz 1901. godine podupire ovo drugo razumijevanje riječi *pomirenje* u njenom opisu dviju faza Kristovog svećenstva: „On [Krist] ispunio je jednu fazu svog svećenstva umirući na križu za pali ljudski rod. On sada ispunjava još jednu fazu tako što se pred Ocem zalaže za slučaj grješnika koji se kaje, koji vjeruje, predstavljajući Bogu prinose svog naroda.“ (Ms 42, 1901, u 7BC, 929).

Njena treća poraba riječi *pomirenje* još je šira i obuhvaća cijeli život Kristovog stradanja. „Trebalo bi imati *šire i dublje poglede na život*, patnje i smrt Božjeg dragog Sina. Kad se na pomirenje pravilno gleda, osjećat će se da je spasenje duša od beskonačno velike vrijednosti.“ (2T, 215; kurziv dodan). U ovom i drugim slučajevima njeno razumijevanje Kristovog djela pomirenja postaje gotovo sinonim za cjelokupno Kristovo djelo otkupljenja i tako obuhvaća ne samo križ kao središnji događaj otkupljenja već i sve ono što je Krist učinio da spasi čovječanstvo, od trenutka kad je plan otkupljenja osmišljen prije osnivanja svijeta do konačnog iskorjenjivanja grijeha na kraju vremena. (Usp. DA, 494, 495, 565, 566; GC, 503; 5BC, 1101; Ms 21, 1895, u 2SAT, 110-114). Ovdje je pomirenje proces u vremenu čiji se dijelovi ne mogu razdvojiti.

Često je stav Ellen G. White o pomirenju kritiziran zbog nedostatka usredotočenosti na singularnost događaja križa ili zbog obuhvaćanja i drugih aspekata Kristovog djela. Međutim, da bismo mogli shvatiti njeno razumijevanje pomirenja, treba držati na umu da rani adventizam nije gradio svoj teološki sustav u okviru aristotelovskih pretpostavki augustinovskog i kalvinističkog sustava u kojima nepomičan i neprolazan Bog postoji jedino u bezvremenosti. Iz tih perspektiva ključni događaji plana otkupljenja posljedično su rezultati odluka što ih je Bog objavio za svu vječnost, jer Bog ne može učiniti ništa novo, s karakteristikama novine, kad je cijeli plan otkupljenja već unaprijed predodređen Božjim vječnim predznanjem. Biblijska mjesta u kojima se spominju Nebo, nebesko Svetište i Kristova zastupnička služba na kraju se smatraju metaforama Božjih vjernih odluka spasenja.

Adventizam je usvojio drugačiji sustav mišljenja u kome Bog zapravo stupa u interakciju s čovječanstvom unutar vremena i prostora u različitim događajima povijesti spasenja. U tom sustavu Božje predviđanje budućih događaja samo opisuje ljudske odgovore i unaprijed ih ne propisuje. Ova važna razlika u filozofskim i teološkim pretpostavkama omogućila je Ellen G. White i drugim adventističkim piscima da sagledaju sve događaje plana spasenja, uključujući i pomirenje, kao linearan proces u koji je Bog stvarno uključen, a ne samo kao niz unapri-

jed određenih izdvojenih događaja oblikovanih u Božjem umu u Njegovoj vječnoj prošlosti. Dakle, za Ellen G. White, Nebo i njegovo Svetište prava su mjesta na kojima Krist vrši pravu zastupničku službu. Ta je razlika u teološkim i filozofskim pretpostavkama ključna za razumijevanje teologije pomirenja Ellen G. White.⁴¹

Središnje mjesto Biblije

Još jedna važna tema u spisima Ellen G. White jest Biblija, pisana Božja riječ. Tijekom godina njenim su spisima upućivane mnoge kritike u vezi s njenim stavovima o različitim biblijskim doktrinama i razinom autoriteta koji bismo im trebali pridavati; međutim, bez obzira na sve to, iz čitanja njenih spisa može se izvući s iskrenim zaključkom samo to da ona poznaje svoju Bibliju, i to da je iznimno dobro poznaje. Tema koja se ponavlja u njenim spisima jest i važnost koju je višeput pridavala Bibliji. Na kraju svoje prve knjige *A Sketch of the Christian Experience and Views of Ellen G. White* (1851) / hrv. *Prikaz kršćanskog iskustva i pogleda Ellen G. White*, napisala je: „Preporučujem ti, dragi čitatelju, Božju riječ kao pravilo tvoje vjere i prakse“ (EW, 78). Dok se čitaju njene knjige, naročito serijal *Vjekovni sukob*, očito je da je Ellen G. White voljela Bibliju i da je često o njoj razmišljala. Rijetko se nalazi stranica u njenim spisima koja ne sadrži nijedan tekst iz Svetog pisma, ili barem nagovještaj o njemu. Često su njeni spisi prepuni biblijskih formulacija ili analogija. Oni koji su znali za njene navike u održavanju zajednice s Bogom tvrde da je svakodnevno čitala svoju Bibliju. Otuda je razumljivo što je dala tome sljedstvene izjave o važnosti Biblije u kršćanskom životu i razmišljanju te o istaknutom mjestu Biblije koju bi ona trebala imati u određivanju vjere i prakse. Stavovi Ellen G. White o Bibliji spadaju u kontekst radikalne reformacije i restauratorizma, što smo već ranije primijetili.

Visoki ugled Svetog pisma koji je kod nje ono uživalo očevidan je u vjerovanju da je Biblija Božja riječ, iako je dana posredovanjem ljudskih autora i pisana jezikom koji nije nebeski. (ISM, 21). S tom pretpostavkom, poštovanje Božje riječi zahtijeva se od svih onih koji je čitaju ili slušaju. „U Bibliji se Božja volja otkriva Njegovoj djeci. Gdje god se čita, u krugu obitelji, školi ili crkvi, svi joj trebaju posvetiti tihi i pobožnu pažnju kao da je Bog doista prisutan i da im progovara.“ (5T, 84).

U uvodu knjige *The Great Controversy* napisala je ovu ključnu izjavu svoje vjere u Sveto pismo: „U svojoj Riječi Bog je ljudima povjerio znanje neophodno za spasenje. Sveto pismo treba prihvatiti kao autoritativno, nepogrešivo otkrivenje Njegove volje. Ono je mjerilo karaktera, otkrivač doktrina i test iskustva. 'Sve je pismo od Boga nadahnuto i korisno za poučavanje, za ukoravanje, za popravljavanje, za poučavanje u pravdi; da bude savršen čovjek Božji, za svako dobro djelo pripravljen.“ (str. VII).

A propovjednicima koji su se spremali za okupljanje u Minneapolisu na Zasjedanju Generalne konferencije 1888. godine, tijekom žestoke rasprave o nekim pitanjima tumačenja Biblije, ona je jasno rekla: „Pažljivo pretražite Sveto pismo da biste vidjeli što je istina. Isti-

---

41 Za više informacija vidi Raoul Dederen, „Christ: His Person and Work“, u *Handbook of Seventh-day Adventist Theology* / hrv. *Priručniku za teologiju adventista sedmog dana*, str. 160-204.

na ne može ništa izgubiti zbog pomnog istraživanja. Neka Božja riječ govori sama za sebe; neka bude sama svoj tumač. ... Naši ljudi pojedinačno moraju detaljnije razumjeti biblijsku istinu, jer će sigurno biti pozvani pred savjete; bit će podvrgnuti kritici oštroumnih i kritički usmjerenih umova. Jedna je stvar pristati uz istinu, a druga, putem pomnog ispitivanja na zadatku proučavatelja Biblije, znati što je istina. ... Mnogi, mnogi će biti izgubljeni jer nisu proučavali svoje Biblije na koljenima, uz usrdnu molitvu Bogu da ulazak Božje riječi osvijetli njihovo razumijevanje. ... Riječ Božja veliki je detektor greške; vjerujemo da se sve mora njoj podrediti. Biblija mora biti naše mjerilo za svaku doktrinu i praksu. ... Ne smijemo prihvatiti ničije mišljenje a da ga nismo prethodno usporedili sa Svetim pismom. Jer je u njemu božanski autoritet koji je vrhovni u pitanjima vjere. Riječ živog Boga treba odlučivati o svim borbama.“ (1888 Materials, 38-45).

Također, temeljno za razumijevanje pogleda Ellen G. White na Sveto pismo jest njegova razumljivost i jasnoća — njen koncept da jednostavne istine Biblije mogu razumjeti svi, bez obzira na obrazovanje ili porijeklo. „Shvaćam Bibliju baš onakvu kakva jest, kao nadahnutu Riječ. Vjerujem u ono što nam je priopćeno u cijeloj Bibliji. ... Ljudi skromnih darova koji posjeduju samo ograničene sposobnosti i mogućnosti da postanu upućeni u Sveto pismo, nalaze u živim proročanstvima utjehu, vodstvo, savjet i plan spasenja jasni kao Sunčeva zraka. Nitko ne treba biti izgubljen zbog nedostatka znanja, osim ako je namjerno slijep. Zahvaljujemo Bogu što je Biblija pripremljena i za siromaha jednako kao i za učenog čovjeka. Pogodna je za sve uzraste i sve društvene slojeve.“ (Ms 16, 1888, u ISM, 17, 18). Tijekom godina mnogi ljudi su tvrdili da, s obzirom da Ellen G. White nije bila obrazovana kao bibličar ili teolog, njeni se spisi trebaju uzimati prvenstveno kao materijal za unapređivanje osobne pobožnosti i da kao takvi nisu namijenjeni doktrinarnom i teološkom vođenju adventista. Iako se ništa ne može učiniti u vezi s nedostatkom teološke obuke kod Ellen G. White, ipak njeni spisi pokazuju dokaze da je imala teološke namjere kad ih je pisala. Njena poraba Biblije u spisima zasnovana je na njenoj posvećenosti Bibliji i njenom naglasku na značaju Pisma za naše živote. Otkrio sam da je koristila Bibliju na šest različitih načina.

Tipologija. U svojim spisima, ali prvenstveno u seriji Vjekovni sukob, Ellen G. White je komentirala biblijski izvještaj od nastanka grijeha na Nebu do njegovog konačnog iskorjenjivanja iz svemira nakon milenija. Također je primijenila značenje Svetog pisma na živote ljudi ili na Crkvu. Da bi to učinila, često je koristila tipologije kad je osobu ili događaj u Starom zavjetu shvaćala ili doživljavala kao figuru ili ilustraciju, odnosno tip nečega ili nekoga u Novom zavjetu ili u Crkvi. Na taj način ona je doživljavala Iliju i Mojsija kao tipove svetih ljudi koji žive na Zemlji ili su uskršli prilikom Drugog Kristovog dolaska (PK, 227). Ona je također doživljavala Mojsija kao tip utjelovljenog Krista tijekom godina njegove službe (PP, 330).

Moralne pouke. Ellen G. White također je koristila Sveto pismo da satka moralne pouke za kršćane svog vremena. Izvlačila je moralne pouke iz događaja koji su se zbivali biblijskim ljudima i primijenila te lekcije na Crkvu. Njen izvještaj putem kazivanja o izraelskim neuspjesima u pustinji ispunjen je takvim moralnim primjenama. Pad Izraela u idolopoklonstvo u podnožju gore Sinaj dok je Mojsije na Gori primao upute od Boga, prepun je moralnih po-

uka za danas. „Koliko je često u naše vrijeme ljubav prema zadovoljstvu prikrivena 'obličjem pobožnosti'! Religija koja dopušta ljudima da se, dok poštuju obrede na bogoslužju, posvete sebičnom ili osjetilnom zadovoljstvu, ugodna je mnoštvu sada kao i u danima Izraela. I još ipak ima pokornih Arona, koji će, održavajući se na uzdignutim položajima u Crkvi, popuštati željama neposvećenih i tako ih ohrabrivati u grijehu.“ (PP, 317). Tužna zbivanja sa svećenicima Nadabom i Abihuom također su ispunjena moralnim poukama da odvrate kršćane od grijeha. (PP, 359-362).

Opis karaktera. Držeći u vidu sveobuhvatnu temu velike borbe u svojim spisima, Ellen G. White je shvatila da način na koji su se biblijske ličnosti povezivale s Bogom u toj borbi između dobra i zla ilustrira kako danas treba živjeti da bi se ostvarila pobjeda nad istim silama zla. Zbog toga je svoj narativ iz izvještaja o biblijskim ličnostima često ilustrirala pronicljivim skicama njihovih karaktera. U poglavlju „Životi velikih ljudi“ u knjizi *Education / hrv. Odgoj* Ellen G. White je predstavila kratke opise karaktera Josipa, Daniela, Mojsija, Ilije i Pavla. Iz tog je poglavlja i ovaj često citirani ulomak: „Najveća je potreba svijeta potreba za ljudima — ljudima koji se neće ni kupiti ni prodati, ljudima koji su u dubini svoje duše istiniti i poštteni, ljudima koji se neće plašiti nazvati grijeh njegovim pravim imenom, ljudima čija je savjest vjerna dužnosti kao magnetna igla polu, ljudima koji će stajati za istinu makar se i nebo srušilo.“ (Str. 57).

Biblijske analogije i paralelizmi. Biblijske analogije i paralelizmi predstavljaju četvrti pristup Svetom pismu koji prakticira Ellen G. White. Često je povlačila paralele između različitih biblijskih izvještaja, događaja, ljudi ili tekstova i objašnjavala značenje neke usporedbe oslanjajući se na mnoge tekstove iz drugih dijelova Biblije. U povezivanju izvještaja i tekstova zamjećivala je osnovni sklad između svih biblijskih knjiga. Jedna od najočitijih razlika između njenih narativa o velikoj borbi u njenim ranim knjigama (*Spiritual Gifts* i *The Spirit of Prophecy*) i njenih kasnijih knjiga u seriji *Sukob vjekova*, jest njena poraba Svetog pisma. Kratkim i sažetim narativima u ranijim knjigama dodani su u kasnijim knjigama brojni ulomci iz Svetog pisma. Vremenom je Ellen White postala svjesnija potrebe da pokaže kako cijelo Sveto pismo govori o različitim temama kojima se bavi. U prvom poglavlju *The Desire of Ages*, u kojem objašnjava značenje Isusovog prvog dolaska, ona se poziva na više od 20 različitih tekstova Svetog pisma.

Duhovni rat. Još jedan oblik pristupa Svetom pismu u spisima Ellen G. White predstavlja tema duhovnog rata. U mnogim poglavljima svoje serije *Conflict of Ages* ona čitateljima predstavlja događaje „iza kulisa“, razgovore između Krista i Sotone, ili između zlih anđela, ili kako Bog tumači i reagira na događaje. Taj pristup je opet usko povezan s njenim razumijevanjem velike borbe. Jedno od najboljih poglavlja koje ilustrira ovaj pristup jest „Sotonino neprijateljstvo protiv zakona“ u *Patriarchs and Prophets* (str. 331-342), u kome ona opisuje kako je Sotona poveo novooslobođeni izraelski narod u otpad pod gorom Sinaj dok je Mojsije primao daljnja uputstva od Boga. To poglavlje predstavlja umetak u njen narativ; na trenutak zaustavlja svoj komentar biblijskog kazivanja kako bi prikazom duhovnog rata dala potpuniji uvid u zbivanja. Ona to isto čini u knjizi *The Desire of Ages* pišući o Isusovom rođenju u Betlehemu (str. 43-49) i Kristovoj smrti na Golgoti (str. 758-764).

Egzegeza. Posljednji pristup Svetom pismu koji je Ellen G. White koristila jest jednostavna *egzegeza*. Iako nije bila akademski obrazovana za proučavanje Biblije, to je nije spriječilo da pruži egzegetske ili teološke zaključke u svom tumačenju Svetog pisma. Ponekad je objašnjavala značenje pojedinih riječi, govorila o kontekstu i okolnostima nastanka nekog ulomka i pozivala se na druge tekstove kako bi rasvijetlila promatrani odjeljak. Knjige kao što su *Thoughts From the Mount of Blessing* / hrv. *Misli s Gore blaženstava* i *Christ's Object Lessons* / hrv. *Kristove usporedbe* same su po sebi biblijski komentari, u kojima je ona izložila značenje tekstova, kazivanja i narativa Svetog pisma. Ustvari, njena poraba tipologija, moralnih primjena teksta, skica likova i biblijskih analogija i paralelizama predstavljaju oblike biblijskih komentara što su ih koristili mnogi obrazovani bibličari. Međutim, mora se pažljivo primijetiti da, bilo da je to urađeno svjesno ili ne, njena objašnjenja biblijskog teksta ponekad izostavljaju druge nijanse ili značenja teksta i imaju sklonost da budu naglašenije pastoralna u svojim primjenama. I još više, u svojim komentarima Biblije, Ellen G. White nije vjerovala da ona predstavlja posljednju riječ u tumačenju biblijskog ulomka. Dobro poznate teološke rasprave u adventističkoj povijesti — kao što je značenje zakona u Poslanici Galaćanima, ili identitet deset rogova iz Daniela 7, ili večera i jutara iz Daniela 8, kad je bila potaknuta da pruži konačno tumačenje ovih biblijskih simbola — njeni odgovori pokazuju da je odbila biti konačni arbitar u biblijskom tumačenju.

Herbert Douglass je dobro rekao, kad je u pitanju poraba Svetog pisma od strane Ellen G. White, da „prostor koji ona posvećuje biblijskim događajima i osobama nije uvijek proporcionalan prostoru koji im je dan u Bibliji. Njen naglasak na određenim događajima ili osobama zavisi od toga kako ona vjeruje da ti događaji i osobe doprinose raspletu teme velike borbe.”⁴²

Naglasak Ellen White na Bibliji zasniva se na njenom uvjerenju da je Biblija, kao Božja riječ, sila koja preobražava živote onih koji je prihvaćaju. „Proučavanje Biblije oplemenit će svaku misao, svaki osjećaj i svaku težnju više od svakog drugog proučavanja. Ono donosi stabilnost namjera, strpljivost, hrabrost i čvrstinu; oplemenjuje karakter i posvećuje dušu. Ozbiljno, smjerno proučavanje Pisma, koje dovodi um onoga koji proučava u neposredan dodir s beskrajnim umom, dat će svijetu ljude snažnijeg i aktivnijeg uma i plemenitijih načela nego što bi ga moglo dati najtemeljitije proučavanje ljudske filozofije.“ (GC, 94).⁴³

Drugi Kristov dolazak

U spisima Ellen White očite su tri druge teme, koje su i međusobno usko povezane. George Knight komentira da je za Ellen G. White: „Drugi dolazak središnja točka istine u Bibliji, to

42 Douglass, *Messenger of the Lord*, str. 419.

43 Za više informacija o adventističkom razumijevanju uloge Svetog pisma i njegovog tumačenja vidi Peter M. van Bemmelen, „Revelation and Inspiration“, u *Handbook of Seventh-day Adventist Theology*, str. 22-57, i Richard M. Davidson, „Biblical Interpretation“, u istom djelu (*Handbook of Seventh-day Adventist Theology*), str. 58-104. Nedavna publikacija o adventističkoj hermeneutici i inspiraciji je George W. Reid, ur., *Razumijevanje Svetog pisma: Adventistički pristup* (Silver Spring, Md.: Institut za biblijska istraživanja, 2005). Važna, iako kontroverzna knjiga objavljena o adventističkom razumijevanju nadahnuća Svetog pisma i Ellen White je ona Aldena Thompsona, *Inspiration: Hard Questions, Honest Answers* (Hagerstov, Md.: Reviev and Herald, 1991). Mnogo toga što su adventisti napisali na temu inspiracije Biblije i Ellen White od 1991. bilo je odgovor na Thompsonovu knjigu ili dijalog s njom.

je vrhunac spasenja u Kristu, on obilježava početak kraja velike borbe između dobra i zla, on je vrhovni izraz Božje ljubavi, to je razlog objavljivanja poruka triju anđela i snažni poticaj za kršćanski život. Drugi dolazak nije ostavio bez utjecaja nijedan dio razmišljanja Ellen G. White.⁴⁴ Neke od najljepših i najnadahnutijih stranica Ellen G. White napisane su u vezi s događajima koji uokviruju Drugi Kristov dolazak i život otkupljenih na Novoj Zemlji. (EW, 285 -289; GC, 635-652).

Drugi Kristov dolazak zadobio je središnju važnost za Ellen White od vremena njenog milleritskog iskustva obraćenja 1840-ih, a stvarnost blizine tog Dolaska dominirala je njenim životom i oblikovala njenu spisateljsku karijeru. „Istine iz proročanstava su međusobno povezane“, napisala je Ellen G. White pastoru C. W. Irwinu 1902. godine, „i dok ih proučavamo, one čine prelijepi skup praktične kršćanske istine. Svaki naš govor jasno otkriva da čekamo, radimo i molimo se za Dolazak Božjeg Sina. Njegov Dolazak je naša nada. Ta nada treba biti povezana sa svim našim riječima i djelima, sa svim našim druženjima i odnosima.“ (Lt 150, 1902, u Ev, 220).

Misao Ellen G. White o Drugom dolasku svakako spada u prevladavajuće raspoloženje očekivanja milenija tijekom devetnaestog stoljeća. Kao što je već rečeno, milenijalizam je oblikovao veliki dio američke društvene misli u njeno doba, tako da je takvo ozračje svakako utjecalo i na njenu teološku misao. Ali, poput W. Millerovog shvaćanja Drugog dolaska, premilenijalizam Ellen G. White bio je u oštroj suprotnosti s općim raspoloženjem postmilenijalističkih nadanja poučavanih u većini kršćanskih denominacija u to vrijeme. Ona je kategorički odbacila vjerovanje da će se Zemlja i sve ljudske društvene zajednice, kakve su postojale u njeno vrijeme, tako usavršiti i poboljšati da će na kraju biti spremne za Kristov dolazak. Naprotiv, vjerovala je da biblijska proročanstva o Drugom Kristovom dolasku upućuju na to da će Zemlja i svi njeni zli putevi biti potpuno uništeni Parusijom. Zemlja će biti očišćena razornom vatrom i čekati tijekom 1000 godina dok je Bog ne obnovi da postane vječno prebivalište Novog Jeruzalema i svih otkupljenih pripadnika ljudskog roda.

Scenarij događaja koji prethode Drugom Kristovom dolasku kod Ellen G. White odvija se putem niz koraka usko povezanih s objavljivanjem poruka triju anđela iz Otkrivenja 14. Bilo da to prepoznaju ili ne, svi pripadnici ljudskog roda, prema Ellen G. White, imaju ulogu u velikoj borbi između Krista i Sotone, tako da se veliki dio njenih spisa o Drugom dolasku bavi i načinom na koji se Božji narod priprema za taj značajni događaj.⁴⁵

Ellen G. White je vjerovala da znaci Kristovog dolaska najavljuju skori povratak Spasitelja. „Isus je izjavio: 'I bit će znaci na suncu na Mjesecu i na zvijezdama, ljudima na zemlji tuga.' ... Oni koji vide ove preteče Njegovog dolaska trebaju 'znati da je blizu, kod vrata'“ (GC, 37, 38), i da se veliki događaji povijesti spasenja približavaju svom ispunjenju. Iako nikada nije dala detaljan raspored i kronologiju događaja, shvatila je da će se konačni događaji zemaljske povijesti ticati pitanja potpune i pune odanosti Božjeg naroda Božjem zakonu, koja će se izražavati u vjernoj poslušnosti suboti, i da će se završni događaji početi odvijati kada

44 Knight, *Meeting Ellen White*, str. 117, 118.

45 Kompilacija *Last Day Events* obuhvaća i nekoliko poglavlja s navodima iz spisa Ellen White u vezi s potrebnom pripremom za Drugi Kristov dolazak (str. 63-93).

kršćanske nacije donesu zakone i počnu primjenjivati zakone o svetkovanju nedjelje. Takav ljudski zakon na kraju će primorati sva ljudska bića da donesu odluku u vezi s Božjim zakonom i Njegovom zapovijedi o suboti. Od onih koji se izjašnjavaju kao kršćani zahtijevat će se da zauzmu stav, a samo onima koji priznaju Božji subotnji dan bit će dano naročito izlivanje i zapečaćenje Svetim Duhom i bit će sačuvani u vrijeme nevolje. Dok narodi pate od posljednjih sedam zala, Božji narod je zaštićen i vjerom pobjeđuje kako bi bio svjedok Drugog Kristovog dolaska. Oni koji su zaspali u Kristu uskrsavaju, a oni koji su živi preobražavaju se i dobivaju besmrtna tijela. Kristov povratak je istodobno i trenutak slavlja i pobjede za Božji narod i, s druge strane, Sud nad narodima koji su odbili priznati Božju volju za svoje živote. (vidi GC, 582-652).⁴⁶

Poruke triju anđela i adventistička misija

U okviru ovog eshatološkog konteksta poruke triju anđela iz Otkrivenja 14 čine osnovu adventističkog identiteta i usredotočenosti na misiju. „Adventisti sedmog dana su u naročitom smislu postavljeni u svijetu kao stražari i svjetlonoše“, napisala je Ellen G. White ranih 1900-tih. „Njima je povjerena posljednja opomena za svijet koji propada. Njih je obasjala predivna svjetlost iz Božje riječi. Dano im je djelo od najsvečanijeg značaja — objavljivanje prve, druge i treće anđeoske poruke. Nema drugog djela tolikog značaja. Oni ne smiju dopustiti da bilo što drugo privuče njihovu pažnju. Najsvečanije istine koje su ikada povjerene smrtnicima dane su nam da ih objavimo svijetu. Objavljivanje ovih istina treba biti naš posao. Svijet treba biti upozoren, a Božji narod treba biti vjeran povjerenju koje mu je ukazano.“ (9T, 19).

Kao što Ellen G. White tako iskreno objašnjava u ovom ulomku, poruka triju anđela iz Otkrivenja 14, 6-13 središnja je jezgra identiteta adventista sedmog dana. Upravo tu oni primaju osjećaj božanskog poziva da budu svjetski proročki glas u posljednjem vremenu. Njihova teologija tumači ove sukobe između dobra i zla, između Božjeg vjernog naroda i sila zla u svijetu, kao rezultat Sotonine mržnje prema Božjem zakonu i istini kako se nalaze u Svetom pismu. Poruke triju anđela imaju cilj skrenuti pažnju svih stanovnika Zemlje, i kršćana i nekršćana, na ono što Bog smatra važnim u pripremi za Drugi Kristov dolazak. Detaljniji izvještaj Ellen G. White o namjeri i ispunjavanju svake poruke nalazi se u knjizi *The Great Controversy* / hrv. *Velika borba*.

Predstavljen slikom anđela koji leti posred neba prvi glasnik objavljuje vječno evanđelje svakom plemenu, jeziku, koljenu i narodu na zemlji. Taj anđeo predstavlja skupinu ljudi koje Bog poziva da cijelom svijetu objave Njegovo vječno evanđelje. To je eshatološko ispunjenje Isusovog velikog naloga (Matej 28,19, 20). Ova prva poruka sadrži tri dijela: poziv ljudima da se boje Boga, da dolazi čas Božjeg suda i poziv da se poklone Bogu Stvoritelju i obožavaju ga.

Ellen G. White je shvatila da se poruka prvog anđela odnosi na milleritski pokret 1830-ih i 1840-ih i da se nakon toga nastavlja objavljivanjem poruke o skorom Kristovom povratku. William Miller i njegovi suradnici pokrenuli su objavljivanje poruka triju anđela u posljednje

---

⁴⁶ Za više informacija o adventističkom razumijevanju Drugog Kristovog dolaska, vidi Richard P. Lehmann, “The Second Coming of Christ”, u *Handbook of Seventh-day Adventist Theology*, str. 893-926.

vrijeme svojim proučavanjem proročanstava iz knjige Daniel i predviđanjem da će se Drugi Kristov dolazak dogoditi oko 1843. godine. Objavljivanje ovih proročanstava i očekivanog skorog Kristovog povratka podiglo je svijest ljudi o vremenu kraja i Božjem sudu nad svijetom i izazvalo „veliko religijsko probuđenje“ „predskazano u proročanstvu prve anđeoske poruke iz Otkrivenja 14“. (GC, 355). To se probuđenje nije dogodilo samo u Sjevernoj Americi već se osjetilo i u drugim dijelovima svijeta (*ibid.*, 357-370).

I dok prvi anđeo objavljuje poruku dobrih vijesti upućenih svim stanovnicima Zemlje, drugi i treći anđeo šalju poruke upozorenja. Drugi anđeo ide za prvim s porukom presude: „Pade, pade Babilon“ (Otkrivenje 14, 8). U svom etimološkom značenju Babilon obilježava zbrku i, u svom širem tumačenju, ovaj se koncept odnosi na vjersku konfuziju i otpadništvo. Njegovo je proglašenje poziv da se odbace ili poreknu lažna vjerovanja – naročito ona nebiblijska vjerovanja koja su se uvukla u Crkve od ranih godina kršćanstva (GC, 49-60). Za Ellen G. White upozorenje anđela suprotstavlja Božju vječnu poruku evanđelja lažnim, krivotvorenim i otpadničkim vjerovanjima u vrijeme Drugog dolaska. Doći će dan kada će se lažne religije prikazati kao taština - kakve doista i jesu - koje vode u uništenje prije nego u život. Prema Ellen G. White, ova se poruka prvi put propovijedala u ljeto 1843. godine za vrijeme milleritskog pokreta i nastavlja se otada. Ona zaključuje da su kršćanske protestantske denominacije odbijajući „poruku prvog anđela [tijekom milleritskog pokreta], odbacile i sredstva koja im je Nebo osiguralo kako bi se preporodile“. (*ibid.*, 380).

Za Ellen G. White Babilon, iz knjige Otkrivenje simboličan je prikaz rimokatolicizma i svih protestantskih crkava i vjerskih organizacija „koje se drže njenih doktrina i tradicija, i slijede njen primjer žrtvovanja istine i Božjeg odobrenja, kako bi sklopile nezakoniti savez sa svijetom“ (*ibid.*, 382, 383). Međutim, pad Babilona, iako je započeo 1843. godine, kada su Crkve odbile prihvatiti poruku prvog anđela, još nije potpun, a „savršeno ispunjenje Otkrivenja 14, 8 očekuje se tek u budućnosti“. (*ibid.*, 390). Pad Babilona je progresivan, jer se kršćanske Crkve, odbijajući ispraviti svoja pogrešna vjerovanja i prakse, sve više ujedinjuju s grješnim načelima svijeta. U međuvremenu, međutim, White priznaje da se „veliko tijelo Kristovih pravih sljedbenika još uvijek nalazi u zajednici s njima“. (*ibid.*, 390).⁴⁷

Prve su dvije poruke kulminirale u treću. Prema Georgu Knightu, „adventizam sedmog dana u trećoj je poruci pronašao svoje poslanstvo i jedinstveni identitet“.⁴⁸ Poruka trećeg anđela ukazuje na konačni obračun između dobra i zla u vrijeme Drugog dolaska. Ellen G. White tu je poruku shvatila kao naznaku konačnog kraja onih koji su odbacili istinu i dopustili da budu prevareni od Zvijeri i njene ikone i koji su primili njen žig. Ovo je strašna poru-

47 Veći dio adventističke evangelizacijske prakse bio je usredotočen na značenje poruka drugog i trećeg anđela. Iako je konfrontirajuća i osuđuje pogrešne doktrine drugih kršćanskih Crkava, ovu poruku treba promatrati u njenom velikom kontekstu pokreta posljednjeg vremena da se objavi skori Kristov povratak. Ellen G. White je nastojala ublažiti ovaj konfrontirajući pristup evangelizaciji koji je previše lako postao identifikacijsko obilježje adventizma. „Gospod želi da Njegov narod slijedi druge metode osim osuđivanja nepravde, iako je osuda pravedna. On želi da učinimo nešto više od toga da na naše protivnike bacimo optužbe koje ih samo udaljavaju od istine. Djelo koje je Krist došao izvršiti u našem svijetu nije bilo podizanje barijera i stalno nametanje ljudima činjenice da nisu u pravu.“ (6T, 121, 122).

48 Knight, *Meeting Ellen White*, str. 121.

ka, najjače upozorenje, ali njena je namjera također navesti ljude da iskuse vječno evanđelje opisano u prvoj poruci.

U poruci trećeg anđela sve tri poruke nalaze svoj prirodni kraj. Upozorenje da se izbjegava žig Zvijeri prihvaćeno je kad se kršćani „boje Boga“ u smislu poštovanja Njegove volje i zapovijedi danih cijelom čovječanstvu, kad pripremaju svoja srca i svoje živote za Božji sud, kad dragovoljno obožavaju Boga kao Tvorca i kad odbacuju Babilon i njegova učenja.

Na kraju treće anđeoske poruke, narod Božji jasno se prepoznaje nasuprot onima koji primaju žig Zvijeri: „Ovdje je trpljenje svetih koji drže zapovijedi Božje i vjeru Isusovu.“ (Otkrivenje 14, 12). Prema Ellen White, ova dva identifikacijska obilježja ključni su pokazatelji Božjeg naroda posljednjeg vremena.

Daleko od toga da bude sredstvo za postizanje spasenja, jer se ono prima samo blagodaću po vjeri u Krista, poslušnost Božjim zapovijedima naš je odgovor na Njegovu ljubav i otkupljenje. Zbog toga pravi strah od Boga podrazumeva potpunu posvećenost Njegove djece dobrovoljnom poštovanju zapovijedi. „Da bi bili spremni za sud, neophodno je da ljudi drže Božji zakon. Taj će zakon biti mjerilo karaktera na sudu.“ (*ibid.*, 436).

Ellen G. White je vidjela blisku vezu između poziva prvog anđela na obožavanje Boga Stvoritelja i identiteta Božjeg naroda posljednjeg vremena kao čuvara zapovijedi. Prva anđeoska poruka upozorava da se svi ljudi na zemlji trebaju klanjati Bogu, Stvoritelju: „Poklonite se Onome koji je stvorio nebo i zemlju i more i izvore vodene.“ (Otkrivenje 14,7). Značajno je da ovaj poziv citira četvrtu zapovijed Dekaloga u knjizi Izlazak 20,11., jedinu zapovijed u kojoj Bog opisuje tko je On. Ellen G. White tu je poruku prvog anđela shvatila kao poziv cijelom čovječanstvu da obožava jedinog pravog Boga na Njegov dan obožavanja, subotu stvaranja, danu čovječanstvu (a ne samo židovskom narodu) kao spomen na Božje stvaranje i ljubav. Subota je dobra vijest koja nam govori o stvaranju i ponovnom stvaranju, o našim korijenima i sudbini. Ukupna veza između ljubavi prema Bogu, poslušnosti Njegovim zapovijedima i objavljivanju Njegovog suda oslikava sveobuhvatnu poruku potpune posvećenosti Bogu od strane stanovnika Zemlje. Ova poruka je stoga hitan poziv cijelom čovječanstvu da upozna Boga kao Boga vječnog evanđelja i da mu se klanja u Njegov dan, u subotu. „Da su svi ljudi nastavili svetkovati subotu, misli čovjeka i njegova ljubav bili bi usmjereni prema Stvoritelju kao objektu poštovanja i obožavanja, i nikada ne bi bilo idolopoklonika, ni ateista ni nevjernika. Svetkovanje subote je znak odanosti pravom Bogu. ... Iz toga proistječe da će poruka koja poziva ljude da obožavaju Boga i drže Njegove zapovijedi, posebno tražiti od njih da drže četvrtu zapovijed.“ (*ibid.*, 438).

Božji narod na kraju vremena prepoznaje se i kao onaj koji ima vjeru u Isusa. Prema Ellen G. White taj se znak prepoznavanja odnosi na povjerenje u Isusa kao Spasitelja koji prašta grijehe (Ms 24, 1888 u 1888 Materials, 217) i vjerovanje u Isusova učenja koja se nalaze u Bibliji (1Bio, 404). Budući da se objavljivanje poruke trećeg anđela poklapa s početkom Božjeg suda, ovaj sud, koji je već započeo na Nebu prije Drugog Kristovog dolaska ima cilj identificirati pravi i iskreni Božji narod. Kristova služba u nebeskom Svetištu ključna je u ovom vremenu kraja dok se Božji narod prepoznaje i priprema primanjem Božjeg pečata, za razliku od onih koji primaju žig Zvijeri.

Za Ellen G. White, poruke triju anđela u srcu su identiteta i misije adventista sedmog dana. Ona je na Crkvu adventista sedmog dana gledala kao na mnogo više od još jedne denominacije unutar kršćanstva. Umjesto toga, adventizam je pokret posljednjeg vremena koji objavljuje Božju poruku za posljednje dane. Njihov osjećaj za misiju preuzet je iz ovih proćanštava Svetog pisma. Taj snažni osjećaj proroćkog identiteta pokreće tu relativno malu skupinu kršćana da s vječnim evanđeljem dopru do svijeta koji izgubljen umire bez znanja o spasenju u Isusu i o Njegovoj volji. Ellen G. White je višeput poućavala da je „[poruka trećeg anđela] posljednja poruka“ za svijet koji će uskoro biti uništen. „Nema više [poruka] koje još trebaju uslijediti, nema više poziva da se primi milost nakon što ova poruka završi svoje djelo.“ (5T, 206, 207). „Kad je Krist ušao u najsvetije mjesto nebeskog Svetišta da izvrši završno djelo otkupljenja, On je svojim slugama predao posljednju poruku milosti koja će se dati svijetu. Takvo je upozorenje trećeg anđela iz Otkrivenja 14. Odmah nakon njegovog objavljivanja, prorok je vidio Sina ćovječjeg kako dolazi u slavi da požnje žetvu sa zemlje.“ (SR, 379).

Lako je vidjeti kako su opsežni spisi Ellen G. White o spasenju, Božjem zakonu, suboti, velikoj borbi i drugim temama povezani s porukom trećeg anđela. Ali ono što se često zanemaruje jest da su njeni spisi o odgoju, zdravstvu, izdavaštvu i službi evanđelja također povezani s porukom trećeg anđela. Svrha adventistićkog odgoja je da obučii mlade ljude širiti poruku trećeg anđela. Adventistićka je zdravstvena poruka da se ljudima osigura bolje zdravlje kako bi mogli primjerenije propovijedati ovu poruku. Zdravstvene su ustanove svjedoci istinitosti poruka trojice anđela. Službe izdavaštva i evanđelja trebaju proširiti ovu posljednju poruku svijetu koji umire.⁴⁹

Praktićeño kršćanstvo i razvoj kršćanskog karaktera

Još jedna ključna tema u spisima Ellen G. White, i u kontekstu njenog razumijevanja Drugog Kristovog dolaska i poruka trojice anđela, jest njen naglasak na praktićeñom kršćanstvu i razvoju kršćanskog karaktera. U knjizi *Testimonies for the Church*, vol. 9 / *Svjedoćanstva za Crkvu*, sv. 9, objavljenoj 1909., posvetila je jedno poglavlje ulozi koju kršćani moraju imati u posljednjim satima zemaljske povijesti. „Ne samo propovijedanjem istine... trebamo svjedoćiti za Boga“, tvrdila je ona. „Podsjetimo se da je život sličan Kristu najmoćniji dokaz koji se može iznijeti u korist kršćanstvu, i da loš kršćanski karakter ćini više štete svijetu od karaktera svjetovnih ljudi. ... Bog se Źeli proslaviti u svom narodu pred svijetom. On oćekuje da ga oni koji nose Kristovo ime predstavljaju u mislima, rijećima i djelima.“ (str. 21). U drugim ulomcima ovog poglavlja ona je naglasila koliko je vaŹan primjer nećijeg života kao odraz života Kristovog. „Oni koji su krštenjem pogrebeni s Kristom trebaju ustati u novi život, dajući Źivi primjer Kristovog života. Na nas je stavljena sveta odgovornost.“ (str. 20). „Muškarci i Źene mogu Źivjeti Źivotom kojim je Krist Źivio na ovom svijetu pomoću Njegove sile i primajući Njegove pouke.“ (str. 22). „Oni koji vole Isusa sve će u svom Źivotu dovesti u sklad s Njegovom voljom.“ (str. 23).

Mjerila kršćanskog Źivota za Ellen G. White uvijek su bila visoka i ponekad su se ćinila

---

⁴⁹ Za više informacija o porukama triju anđela, vidi Hans K. LaRondelle, “The Remnant and the Three Angels’ Messages,” u *Handbook of Seventh-day Adventist Theology*, str. 857-892.

zahtjevnim, ali su uvijek bila postavljena u kontekst Božje milosti i sile za takav život. „Bog u ovom trenutku zahtijeva upravo ono što je tražio od svetog para u Edenu — savršenu poslušnost Njegovim zahtjevima“, rekla je ona adventistima u Švedskoj tijekom posjeta 1886. godine. „Njegov zakon ostaje isti u svim vremenima. Veliko mjerilo pravednosti predstavljeno u Starom zavjetu nije sniženo u Novom. Nije djelo evanđelja da oslabi zahtjeve Božjeg svetog zakona, već da povede ljude tamo gdje mogu držati njegove propise.“ (FW, 52).

Ali ovo mjerilo pravednosti i savršenstva može se postići samo vjerom u Božju milost. „Vjerom možemo uskladiti svoje živote s mjerilom pravednosti“, zapisala je 1890. godine, „jer možemo sebi prisvojiti Kristovu pravednost.“ (*ibid.*, 97). „Vjera i djela idu ruku pod ruku“, rekla je ona u Švicarskoj 1885. godine. „Oboje djeluje skladno u djelu pobjeđivanja. Djela bez vjere su mrtva, a i vjera bez djela je mrtva. Djela nas nikada neće spasiti; Kristove će zasluge djelovati u našu korist. Vjerom u Njega, Krist će učiniti sve naše nesavršene napore prihvatljivim Bogu. Vjera koja se traži da je imamo nije vjera koja ne čini ništa; spasonosna vjera je ona koja djeluje u ljubavi i čisti dušu.“ (*ibid.*, 48, 49).

Prema Ellen G. White svakodnevni život kršćanina je onaj koji je predan Božjoj volji i posvećen vjernoj poslušnosti Njegovim zapovijedima. „Čista, živa religija nalazi se u poslušnosti svakoj riječi koja izlazi iz Božjih usta.“ (*ibid.*, 89). Dakle, kršćanstvo utječe na svaki dio čovjekovog života. Pravo kršćanstvo nije nešto što dotiče ljude samo kad su u crkvi – ono preobražava ljude iznutra prema vanjštini.

Prema Ellen G. White u kršćanskom životu sve je važno. Svaka odluka koju kršćanin donese može imati utjecaj na njegov duhovni život ili na život nekog drugog. Jedna mala odluka može učiniti veliku razliku pred ispitom vječnosti. Dakle, Ellen G. White je obrađivala mnoge teške teme, a njeni savjeti ponekad izgledaju strogi i zahtjevni. Zalagala se za napuštanje štetnih navika i razornog načina odnosa prema drugima; savjetovala je odbacivanje aktivnosti i stavova koji ne uzdižu nečiji duhovni život. Preporučivala je životni stil svakodnevnog proučavanja Biblije i molitve, kao i prednosti dobrih zdravstvenih navika. Za nju kršćanstvo mijenja srce, a ta unutarnja promjena, ako je iskrena, prenosi se na svaki aspekt života: obiteljske odnose, školu, posao i rekreaciju.

Ono što je najvažnije u spisima Ellen G. White o praktičnom kršćanstvu jest da se štetne, grešne, neugodne navike i način života zamijene načinom života kojim je Isus živio. Isus je kršćanima primjer koji treba slijediti. Ona je vjerovala da ono što Isus najviše želi ostvariti jest da ostvaruje svoj život u srcima kršćana, i da će oni koji vjeruju u Njega odbaciti egocentričan život Sotoninog kraljevstva zato da bi s ljubavlju služili Bogu i bližnjima. Isus je došao na Zemlju ne samo da umre za nas već da nam „dâ primjer poslušnosti“. „Krist je otkrio karakter suprotan karakteru Sotone.“ (DA, 24, 25).

U kontekstu pripreme za kraj vremena Ellen G. White je zagovarala pozitivnu i istinsku duhovnost u kojoj sličnost Kristu postaje karakter Božje djece. „Krist sa čežnjom očekuje da bude prikazan u svojoj Crkvi. Kad Kristov karakter bude savršeno obnovljen u Njegovom narodu, tada će On doći da svoje pripadnike uzme kao svoje.“ (COL, 69). Ta je pouka ugrađena u njenu napomenu uz prisposobu o sijaču (Marko 4, 26-29) i načinu na koji sjeme izraste u zrelu biljku. Ellen G. White napominje kako Bog želi vidjeti da su nam životi posvećeni.

„Posvećenje je djelo cijeloga života“, prokomentirala je. (*ibid.*, 65). Ovaj je napredak rasta spor, tih i neprimjetan, ali kontinuiran i progresivan. Suradujući s božanskim sredstvima, držeći „svoj um usmjeren ka Kristu“, „stalnim oslanjanjem na Krista kao našeg osobnog Spasitelja, u svemu ćemo rasti u Njemu“. (*ibid.*, 67). „Krist traži da se Njegov oblik ugradi u ljudsko srce.“ „Cilj kršćanskog života jest donošenje roda — obnavljanje Kristovog karaktera u vjerniku, da bi se mogao obnoviti i u drugima.“ (*ibid.*, 67). Kao što je Spasitelj zaboravio na sebe pomažući drugima; kao što je On nosio teret drugih i radio za druge s „nesebičnom ljubavlju“, tako i mi trebamo odsjajivati sličnost s Njim (*ibid.*, 68). „Na taj način savršeno reproducirati Kristov karakter znači pustiti mu da živi svoju ljubav u našim svakodnevnim životima“, komentira Knight.⁵⁰

„Kao što je ljubav središnja Božja osobina i presudno važno pitanje u velikoj borbi,“ objašnjava Knight, „ona je isto tako i u žarištu onoga što znači razviti karakter sličan Kristovom koji nalazi svoj izraz u praktičnim zadaćama svakodnevnog života.“⁵¹ „Gdje god je ostvareno sjedinjenje s Kristom, tu je i ljubav. Kakve god druge plodove mogli donositi, ako nedostaje ljubav, oni ništa ne znače. Ljubav prema Bogu i bližnjima sama je suština naše religije. Nitko ne može voljeti Krista a da ne voli Njegovu djecu. Kad smo sjedinjeni s Kristom, imamo Kristov um. Čistota i ljubav sijaju u karakteru, krotkost i istina kontroliraju život. Sam se izraz lica mijenja. Krist koji boravi u duši ima preobražavajuću silu, a vanjski prizor svjedoči o miru i radosti koji vladaju unutra.“ (ISM, 337).

Zaključak

S ovim mislima došli smo do punog kruga u našoj raspravi o teološkim temama u spisima Ellen G. White. Ključno pitanje u velikoj borbi između dobra i zla jest Božji karakter: kako je Isus došao prikazati taj karakter ljubavi u svom životu i kako se On može prikazati u životu svakog vjernika danas. Svrha praktičnog kršćanstva i razvoja kršćanskog karaktera jest odsjajivanje Božje ljubavi prema drugima. „Posljednja zraka svjetlosti milosti, posljednja poruka milosti koja će se objaviti svijetu, predstavlja otkrivenje Njegovog karaktera punog ljubavi. Božja djeca trebaju objavljivati Njegovu slavu. U svom životu i karakteru trebaju pokazati što je Božja milost učinila za njih. Svjetlost Sunca pravde treba se pokazati u dobrim djelima — riječima istine i djelima svetosti.“ (COL, 415, 416).

Ove teme u spisima Ellen G. White integriraju njenu misao u logičan, teološki sustav vjeronjanja. Ljubav Božja; velika borba između dobra i zla; razlozi za Isusovo utjelovljenje, smrt i službu; središnje mjesto Biblije; Drugi Kristov dolazak; poruke triju anđela i njihov utjecaj na adventistički identitet i misiju; i razvoj karaktera nalik Kristu - sve su to teme koje integriraju njene spise u kohezivnu cjelinu. Kakve god primjedbe kritičari iznosili protiv njenih spisa i njene službe, Ellen G. White je tijekom svog života uspjela predstaviti i artikulirati sustav vjeronjanja koji je jednako sveobuhvatan i izvanredan kao što su to sustavi Johna Calvina ili Johna Wesleya. Ipak, izvan adventističkog kruga poklonjeno joj je malo pažnje.

---

⁵⁰ Knight, *Meeting Ellen White*, str. 126.

⁵¹ *Ibid.*, str. 125.

Unutar tog kruga mnogo bi se još više moglo reći o spisima Ellen G. White. Ali zaključit ću izjavom A. G. Daniellsa koju sam spomenuo na početku ovog članka.

„Možda nismo dovoljno mudri da sa sigurnošću kažemo koji je dio životnog djela gospođe White bio od najveće vrijednosti za svijet, ali čini se da bi se veliki obujam biblijske literature koji je ostavila pokazao kao najveći doprinos ljudskom rodu. Broj njenih knjiga obuhvaća više od dvadeset svezaka [toliko ih je bilo u vrijeme njene smrti, 1915. – a danas je na engleskom dostupno više od stotinu naslova]. Neke su od njih prevedene na mnoge jezike u različitim dijelovima svijeta. Dosad su dostigle nakladu od više od dva milijuna primjereka, i još na tisuće njih izlaze u javnost.

Dok istražujemo cijelo polje evanđeoske istine – čovjekovog odnosa prema svom Gospodu i bližnjima – mora se prepoznati da je gospođa White, u svom cjelokupnom učenju, dala ovim velikim osnovama pozitivnu, konstruktivnu potporu. Ona je dotakla čovječanstvo u svakoj životnoj točki njegovih potreba i uzdigla ga na višu razinu.“ (u LS, 475).

SUMMARY:

Theology of Ellen G. White

Ellen White did not receive any formal training in theological studies, and admittedly, her numerous books did not form nor were they intended to be a complete systematic theology in which she expounded the meaning of various doctrines within a particular system of thought. However, her lack of theological training does not imply the absence of theological thinking on her part, for she readily expressed her thoughts within specific theological categories.

Ellen White's numerous attempts to clarify theological issues during her life indicate that she perceived her ministry as having a significant theological impact on the growing denomination, and her writings bear the marks of theological learning and a system of thought. This article will first examine the nineteenth-century theological and ideological currents of thought evident in her writings, and then discuss several prominent theological themes present in her work.

Key words: *Ellen G. White; theology; eschatology; great controversy;*

Preuzeto iz Denis Fortin, „Teologija Ellen G. White“, u: *Ellen G. White enciklopedija*, (Maruševac: Adventističko teološko visoko učilište, 2026), str. 241-282.